

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

POLONA KLINAR

FENOMEN POSILSTVA V VOJNAH

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2005

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

POLONA KLINAR

Mentorica: Red. prof. dr. Ljubica Jelušič

FENOMEN POSILSTVA V VOJNAH

DIPLOMSKO DELO

Ljubljana, 2005

KAZALO:

1. UVOD.....	1
2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR.....	3
2.1. PREDMET PROUČEVANJA.....	3
2.2. HIPOTEZE.....	4
2.3. PRISTOP IN UPORABLJENE METODE.....	4
2.4. OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV.....	5
2.4.1. <i>Vojna</i>	5
2.4.2. <i>Spolno nasije</i>	6
2.4.3. <i>Posilstvo</i>	7
2.4.4. <i>Spolno nadlegovanje</i>	9
2.4.5. <i>Genocid</i>	10
2.5. STRUKTURA NALOGE.....	11
3. PRIMERI VOJN, V KATERIH SO BILA POSILSTVA MNOŽIČNO UPORABLJENA.....	12
3.1. PRVA SVETOVNA VOJNA.....	12
3.2. DRUGA SVETOVNA VOJNA.....	15
3.2.1. <i>Nemška vojska</i>	15
3.2.2. <i>Japonska vojska</i>	17
3.2.3. <i>Ruska vojska</i>	18
3.2.4. <i>Ameriška vojska</i>	20
3.3. DRŽAVLJANSKA VOJNA V BANGLADEŠU LETA 1971.....	21
3.4. VIETNAMSKA VOJNA (1964 – 1973).....	24
3.5. VOJNA NA OZEMLJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE (1991-1995).....	27
3.6. DRŽAVLJANSKA VOJNA V REPUBLIKI RUANDI LETA 1994.....	31

4. RAZLOGI ZA POSILJEVANJE MED VOJNO.....	35
4.1. POSILSTVO KOT NARAVEN DEL VOJSKOVANJA	35
4.2. POSILSTVO KOT ELEMENT MOŠKE KOMUNIKACIJE.....	36
4.3. POSILSTVO KOT NAČIN POTRDITVE MOŠKOSTI.....	38
4.4. POSILSTVO KOT NAČIN UNIČENJA KULTURE NASPROTNIKA.....	39
4.5. POSILSTVO KOT POSLEDICA SOVRAŠTVA ŽENSK.....	41
4.6. OSTALI NAJPOGOSTEJŠI VZROKI ZA POSILSTVO	42
5. PRAVNA ZAŠČITA ŽENSK PRED POSILSTVOM MED VOJNO	43
5.1. NEKAZNOVANJE POVZROČITELJEV POSILSTEV IN SPOLNEGA NASILJA V VOJNI	49
6. POSLEDICE POSILSTVA IN POMOČ ŽRTVAM	50
6.1. VLOGA ZDRAVNIŠKE SKUPNOSTI.....	52
6.1.1. Dokumentiranje incidentov posilstva med vojno	52
6.1.2. Uporaba zdravniških zapiskov za potrditev široko razširjenega posilstva.....	53
6.1.3. Uporaba medicinskih znanstvenih tehnik za potrditev izjav o individualnih posilstev.....	53
6.1.4. Zdravljenje travme.....	54
7. ZAKLJUČEK.....	57
8. LITERATURA.....	59

KRATICE:

AI ...	Amnesty International
MKS ...	Mednarodno kazensko sodišče International Criminal Court - ICC
ICRC ...	International Committee for the Red Cross (Mednarodni odbor Rdečega križa)
MKSJ ...	Mednarodno kazensko sodišče za območje nekdanje Jugoslavije (International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia – ICTY)
MKSR ...	Mednarodno kazensko sodišče za območje Ruande (International Criminal Tribunal for the Rwanda – ICTR)
IMADE ...	International Military and Defense Encyclopedia (Mednarodna vojaška in obrambna enciklopedija)
RPF ...	Rwandan Patriotic Front (Ruandska domoljubna fronta)
UNHCR ...	United Nations High Commissioner for Refugees (Visoki komisariat Združenih narodov za begunce)
VS ZN	Varnostni svet Združenih narodov
WHO ...	World Health Organisation (Svetovna zdravstvena organizacija)
ZN ...	Združeni narodi

1. UVOD

Ljudje se kljub krvavi zgodovini še vedno nismo naučili živeti v miru in nasprotja reševati s kompromisi. Napetosti rušijo ležerne odnose, ki zajemajo spore na nacionalni ali celo internacionalni ravni. Ponos in občutek poraza ob popuščanju, sta preveč trdno zasidrana v vsakem posamezniku. Boj se nam še vedno zdi najbolj pravičen način določitve zmagovalca. Vojna prinaša s seboj željo po dokazovanju moči in nadvlade. Dolgotrajni spopadi demoralizirajo vojake in v njih naselijo sovraštvo. Vojne so v 20. stoletju postale vse bolj krvave. Sovražnik je najlažje in najvidnejše ranljiv preko civilnega dela prebivalstva, kamor spadajo otroci, ženske in starejši ljudje. Golo ubijanje nasprotnikove vojske v nekaterih primerih ne zadostuje, zato se vojaki zatečejo k nasilnem ravnanju s civilisti. Fizične poškodbe in pohabljenje niso edini način sproščanja sovraštva nad sovražnikovim ljudstvom. Spolno nasilje je uporabljeno vse pogosteje kot način demoraliziranja civilnega prebivalstva, kot tudi posredno sovražnikove vojske, ki se zaveda, da je neuspešna pri obrambi lastnega ljudstva.

Spolnemu nasilju so izpostavljeni ženske, moški in otroci. Ena izmed oblik spolnega nasilja je posilstvo. Posilstvo je dejanje, ki prizadane najintimnejši del človekovega telesa, spolni organ. Nemoč, da zavarujemo lastno telo pred posilstvom, nam vliva občutek sramote. Izguba samozavesti, volje do življenja in premagovanja vsakdanjih ovir je tisto, kar želi storilec s posilstvom doseči. V vojni je bilo posilstvo uporabljeno že od samega začetka in že od nekdaj velja kot del vojne, saj je eden izmed najučinkovitejših načinov demoraliziranja sovražnika.

Najpogosteje so žrtve posilstva med vojno ženske, ki so kot nežnejši spol lahka tarča ponižanja. Dokazovanje žensk in zahtevanje enakopravnosti, je pripeljalo do tega, da so se ženske začele glasneje postavljati za svoja stališča in zahtevati pravice. Podrejenost moškim jim v težkih trenutkih oskrunitve telesa ponavadi ni prinesla pomoči in tolažbe, še več, grozila jim je možnost zatajitve s strani moža ali očeta, ker naj bi z onečaščenim telesom v družino prinesle sramoto. V svetu moške dominacije so se ženske

začele osamosvajati in počasi postajale lastnice svojega telesa in volje. To, da o sebi lahko odločajo same, jim ni prineslo popolnega uspeha, priboriti so si morale tudi moško upoštevanje njihovih zahtev.

Velik del boja proti posiljevalcem, je v času vojn, tako ostal v rokah žensk. Začetke lahko pripišemo tistim žrtvam, ki so spregovorile o tem krutem zločinu, ki se jim je pripeti, ali so bile le nemočne opazovalke. Nadaljevanje je sledilo z zapisovanjem primerov posilstev v posameznih vojnah in njihovo proučevanje. Pri tem so imele pomembnejšo vlogo feministke. Ne smemo pa zapostaviti tudi nekaterih zgodovinarjev, ki so del proučevanja vojne zgodovine namenili civilnemu delu prebivalstva in s tem tudi ženskam. Tema posilstev v vojni še zdaleč ni natančno obdelana predvsem zaradi pomankanja podatkov o številu žrtev in posledicah, ki jih posilstvo prinese s seboj (npr.: fizične, psihične poškodbe, nosečnost, poškodba spolnih organov, ...).

Zatiskanje oči pred tako krutim zločinom kot je posilstvo med vojno, me je pripeljalo do tega, da svoje delo namenim proučevanju fenomena posilstva v vojnah. Nikakor se ne strinjam, da bi moralo posilstvo v 21. stoletju še vedno ostajati del vojne, ki ga moramo sprejeti kot nekaj samoumevnega.

2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1. Predmet proučevanja

Predmet proučevanja v diplomskem delu je raziskovanje posilstva med vojno. Po virih sodeč, je bilo poročanje o posilstvu med vojno, do začetka 90-tih let, majhno. Zelo malo vemo o obsegu in okoliščinah, ki povzročijo to dejanje, ter načinu preprečitve tega zločina, kar bom skušala pojasniti v tem delu.

Posilstvo je zločin, kjer so žrtve lahko tako ženske, kot tudi moški. Poročil o moških kot žrtvah posilstva je malo, zato jih v diplomskem delu ne bom podrobneje obravnavala. Obravnavo posilstev nisem omejila le na spol, temveč tudi glede na intenzivnost oboroženega konflikta. Osredotočila sem se na obravnavo posilstev v vojnah, kar pomeni, da sem izključila oborožene spopade manjše in srednje stopnje. Kljub dejstvu, da je posilstvo že od nekdanjih sestavnih del vojne, se je zavedanje okrutnosti tega dejanja povečalo v 20. stoletju. Emancipacija žensk je omogočila izgradnjo zavedanja, da posilstvo ni nekaj naravnega.

V zadnjih letih vse več držav odpira vrata ženskam v oborožene sile. Vsak začetek je težak in tudi tu se morajo vojakinje spoprijeti z marsikatero oviro. Neodobravanje vojakov, da ženske vstopijo v njihovo enoto, se kaže ne samo v glasnem nasprotovanju, temveč tudi z grožnjami in nasilnimi dejanji nad sovojakinjami. Lahko ima tudi obliko spolnega nadlegovanja in vključuje tudi posilstvo. V mirnem obdobju stvari tečejo dokaj ustaljeno in brez konfliktov, v času vojne pa si moški prisvoji pravico do spolne podreditve sovojakinje. Posilstvo v oboroženih silah ni neznanka, vendar ga ne bom obravnavala, saj skušam izpostaviti probleme, s katerimi se soočajo ženske kot civilni del prebivalstva.

2.2. Hipoteze

V zadnjih desetih letih postaja javnost s primeri posilstev v vojni vse bolj seznanjena. Zavedati se moramo, da se o najbolj krutih zločinih, mednje sodi tudi posilstvo, najtežje spregovori. O natančnih podatkih o številu posilstev v posameznih vojnah ne moremo govoriti iz večih razlogov, lahko pa izpostavimo glavnega, in ta je sramota. Posilstvo je zločin, ki se dogaja tudi v mirnem času, vendar vemo, da povzročitelji večkrat ostanejo nekaznovani. V konfliktnih obdobjih pa je kaznovanje še toliko težje. V tej diplomski nalogi, se bom osredotočila na iskanje vzrokov in posledic posilstev v vojni. S hipotezami bom skušala potrditi nekatere domneve, ki se mi zdijo osnovne, v proučevanju tega zločina v obdobju vojne.

1. Posilstvo med vojno je orožje terorja, oblika zastraševanja civilnega prebivalstva.
2. Vojaki svojim kolegom, žrtvam in sebi, s posilstvom dokazujejo svojo premoč.
3. Pravna zaščita žrtev posilstva se je natančneje izoblikovala šele po končani vojni na ozemlju bivše Jugoslavije leta 1995 in genocidu v Ruandi leta 1994.

S to tretjo hipotezo bom skušala ugotoviti, ali je moč pravnih dokumentov res tako velika, da zaustavi ta kruti zločin.

2.3. Pristop in uporabljene metode

Pri procesu verificiranja hipotez in doseganju postavljenih ciljev proučevanja bom uporabila naslednje raziskovalne metode:

- analizo in interpretacijo sekundarnih virov (knjig, člankov, raziskovalnih poročil, internetnih strani ipd.), ki jih bom uporabila za iskanje vzrokov posilstev in pomoč žrtvam,

- zgodovinsko metodo (pri navajanju zgodovinskih dejstev),
- primerjalno raziskovanje (iskanje vzporednic vzrokov posilstev v 1. in 2. svetovni vojni, Vietnamu, Bangladešu, Jugoslaviji in Ruandi),
- opisno metodo pri definiranju temeljnih pojmov (Bučar, Šabič in Brglez; 2000: 6-37).

2.4. Opredelitev temeljnih pojmov

2.4.1. Vojna

Vojna je najbolj zaostrena oblika meddržavnih, mednarodnih, pogosto tudi medetičnih oz. družbenih odnosov. Zaradi raznovrstnosti in kompleksnosti tega družbenega pojava, je v stroki zanj vsaj 20 različnih razlag. Med najustreznejše, za potrebe obramboslovja, sodi definicija Antona Beblerja, ki vojno razlaga kot »izredno zaostren družbeni spopad, v katerem se družbene skupnosti (plemena, ljudstva, narodi, razredi, rasne, etnične, verske idr. skupnosti), gibanja, države in združenja držav kontinuirano in organizirano na vseh straneh borijo za uveljavitev svojih ciljev, ob pretežni uporabi množičnega oboroženega boja, ki po obsegu in posledicah bistveno presega druge oblike oboroženega nasilja na isti ravni družbenega razvoja in vojaške tehnologije« (Enciklopedija Slovenije; 2000: 315-316).

Vojna se lahko začne z vojno napovedjo, t.j. s formalno izjavo države, da je v vojni z drugo državo, ali z zaukazanjem oziroma z dejanskim pričetkom sovražnosti, izvedenih z namero vojskovanja kot ugotavlja Jogan (1997: 24) ali tudi brez napovedi, s samim začetkom sovražnosti. V takih primerih se začne pojavljati vprašanje, kdaj in kdo je prvi storil sovražno dejanje, ki pomeni začetek vojne (1997: 25). Praviloma se vojna konča z mirovno pogodbo med stranmi v spopadu; s tem aktom se navadno – razen vzpostavitve miru – uredijo še mnoga druga vprašanja, kot so morebitna sprememba meja, vojna odškodnina, vračanje ujetnikov, premoženjska vprašanja ipd. (Jogan; 1997: 26).

Vojna je oblika družbenega konflikta, ki ga udeležene sile, oz. subjekti vojskovanja poskušajo razrešiti nasilno, z orožjem. Vojne so torej oboroženi spopadi držav zaradi sporov in interesnih navzkrižij, katerih bodisi ne morejo, bodisi nočejo razrešiti mirno, s pogovori, pogajanjmi, kompromisi. Vedno gre za povsem določene interese, za večje ali manjše zahteve. V vojnah so kar naprej na dnevnem redu dejanja kot so ubijanje, uničevanje dobrin, preganjanje, ekstremna socialna kontrola, mučenje, ropanje, posiljevanje in in vsakršna druga poniževanja itd. (Sruk, 1999: 527).

Vojna je ena izmed stopenj oboroženega spopada. S seboj prinaša več kot 1000 žrtev v vsakem letu bojevanja in je zato naintenzivnejša oblika oboroženega spopada. Manjši oborožen spopad povzroči več kot 25 in manj kot 1000 žrtev, srednji oborožen spopad pa več kot 1000 žrtev, vendar od 25 do 1000 v 1 letu spopada (Enciklopedija Slovenije; 2000: 315-316).

Vojna pomeni dolgotrajno reševanje sporov ob uporabi orožja, na mednarodni ali nemednarodni ravni. Nasilje je neprekinjeno in organizirano, s katerim poskuša vsaka stran doseči svoje zahteve. Med žrtve ne spadajo le vojaki, temveč tudi civilno prebivalstvo, ki je ob razvoju tehnologije vse bolj izpostavljeno.

2.4.2. Spolno nasilje

Spolno nasilje je kaznivo dejanje, ki ga stori, kdor uporabi silo, oz. zagrozi osebi drugega ali istega spola z neposrednim napadom na življenje ali telo in jo tako prisili, da stori ali trpi kakšno spolno dejanje (Kazenski zakonik RS; 181. člen). Žrtve spolnega nasilja so lahko tako ženske, kot tudi moški. Spolno nasilje pogosto enačimo s posilstvom. Le redko se zavedamo, da je spolno nasilje širši pojem od posilstva in vključuje tudi druge oblike spolnega nadlegovanja.

Spolno nasilje zajema posilstvo, prisilno prostitucijo, spolno suženjstvo, prisilno nosečnost, prisilno materinstvo, prisilno sterilizacijo, nespodobno žalitev, trgovanje telesa, preiskava golega telesa, neprimerne medicinske raziskave (Vlachova in Biason; 2004: 27), pohabljenje spolovil, sekanje ženskih prsi ali moških spolnih udov. Spolno nasilje vključuje tudi situacije, kjer sta dve žrtvi prisiljeni v spolno dejanje med sabo ali da poškodujeta ena drugo v spolnem smislu (McDougall; 1998).

Rimski statut prepoznava spolne zločine kot vojna hudodelstva (8. člen) in hudodelstva zoper človečnost (7. člen). Veliko dejanj spolnega nasilja (posilstvo, množično posilstvo, ugrabitev in spolno suženjstvo, prisilen zakon, prisilna nosečnost, prisilno materinstvo in spolno pohabljenje), se obravnava po običajih mednarodnega prava (Rimski statut mednarodnega kazenskega sodišča; 1998). Dopuščanje, da se kaotično stanje zamegli in prepreči kaznovanje spolnega nasilja, ni dopustno.

2.4.3. Posilstvo

Posilstvo je kaznivo dejanje, ki ga stori, kdor prisili osebo drugega ali istega spola k spolnem občevanju tako, da uporabi silo ali zagrozi z neposrednim napadom na življenje ali telo (Kazenski zakonik RS; 180. člen). V vlogi napadalca in žrtve lahko nastopata moški ali ženska (pri čemer so možne vse kombinacije: (moški posili žensko, . ženska posili moškega; moški posili moškega; ženska posili žensko). Napadalec je lahko eden, ali pa jih je več (v tem primeru gre za *gang rape* ali »šafetno posilstvo«). Storilec in žrtev sta si tuji osebi, ali pa se poznata že od prej (Kanduč, Korošec, Bošnjak; 1998:88-89). Posilstvo je oblika fizičnega nasilja, s katerim posiljevalec doseči intimnost z žrtvijo, ki s spolnim občevanjem ne soglaša.

Posilstvo naj bi bilo definirano kot s silo vstavljena stvar, vključno a ne omejeno le na moški spolni ud (penis), v nožnico (vagino), moški ali ženski zadnjik (anus) ali na silo v moška ali ženska usta (McDougall; 1998).

Posilstvo je zločinsko in nemoralno dejanje; ena izmed oblik spolnega nasilja. Posilstvo je mogoče pojmovati in definirati zelo različno. Po nekaterih opredelitvah gre za posilstvo tedaj, kadar moški prisili k spolnem občevanju žensko, ki ni njegova zakonska družica. Bržčas bo točnejša širša opredelitev, po kateri je posilstvo fizični napad iz seksualnih nagibov, ne glede na spol napadalca in napadenega (možne so različne kombinacije, še posebej, če upoštevamo tudi tovrstna dejanja homoseksualnih oseb in posiljevanje otrok). Najpogosteje je vzrok posilstva velika spolna razdražljivost (Leksikon Cankarjeve založbe; 1986: 345). Posilstvo je lahko storjeno nad osebo kateregakoli spola znotraj in izven zakonske zveze.

Množično posiljevanje je sredstvo sadističnega obračunavanja v agresivni vojni; vojaške sile posiljujejo tamkajšne prebivalstvo, predvsem seveda ženske – za kazen, da jih poniža in razčloveči, da se maščuje, da jih prestraši in izžene iz njihove lastne dežele (Sruk; 1999: 385-386). Posilstvo je bilo zgodovinsko dolgo obravnavano kot grozljiv stranski produkt vojne.

Sodobne zahodne družbe gledajo na posilstvo precej drugače. Posilstva ne razumejo več kot zločin, kjer je neposredna žrtev posiljena ženska, medtem ko je posredna, a glavna žrtev moški. V posiljeni ženski vidijo resnično žrtev posilstva. Ženska ima pravico do svoje telesne integritete; skladno s tem ona sama odloča, ali se je nekdo sme dotakniti ali ne, in ali se ji lahko seksualno približa. Posilstvo je razumljeno kot vrsta napada s telesno poškodbo (Primorac; 2002: 192).

2.4.4. Spolno nadlegovanje

Elizabeth A. Stanko opredeljuje spolno nadlegovanje kot nezaželeno spolno pozornost. Njegove vedenjske oblike so številne in vključujejo vizualne (pohotno opazovanje) in verbalne oblike (seksualno draženje, šale, komentarji ali vprašanja); nezaželene pritiske na spolne usluge in zmenke, nezaželeno dotikanje ali ščipanje; nezaželene zahteve po spolnih uslugah z nakazanimi grožnjami; fizični napad; spolni napad; posilstvo (Haralambos, Holborn; 1999: 631-632). Spolno nadlegovanje predstavlja začetek spolnega nasilja.

Spolno nadlegovanje je nezaželeno ravnanje spolne narave ali drugo ravnanje, temelječe na spolu, ki ogroža dostojanstvo žensk in moških; vključuje nezaželeno fizično, verbalno ali neverbalno ravnanje. Ta splošna definicija je natančno razčlenjena po posameznih tipih nadlegovanja:

- fizično ravnanje spolne narave, ki se običajno razlaga kot nezaželen fizični stik v razponu od nepotrebnega dotikanja, trepljanja, ščipanja, drgnjenja ob telo drugega, do vsiljenega spolnega odnosa;
- verbalno ravnanje spolne narave lahko vključuje nedobrodošlo osvajanje, predloge v zvezi s spolnostjo, ali siljenje k spolni dejavnosti, žaljivo spogledovanje, sugestivne pripombe, namigovanja ali opolzke komentarje;
- neverbalno ravnanje spolne narave obsega kazanje pornografskih ali spolnosugestivnih slik, predmetov ali besedil, pohotne poglede, žvižganje ali spolno sugestivne geste (Kozmik; 1999:19).

Bistvena značilnost spolnega nadlegovanja je, da si ga nadlegovana oseba ne želi, pri čemer je opredelitev, kakšno ravnanje je sprejemljivo in kaj doživlja kot neprijetno, prepuščena vsakemu posamezniku ali posameznici. Spolna pozornost postane spolno nadlegovanje, če se nadaljuje tudi potem, ko je nadlegovana oseba jasno pokazala, da ga ne odobrava (Kozmik; 1999: 21).

2.4.5. Genocid

Kaznivo dejanje genocida opredeljuje Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida. Določa, da je genocid zločin po mednarodnem pravu, ki so ga države dolžne preprečiti in kaznovati. Genocid se lahko stori v mirnem ali v vojnem času in pomeni katero koli od naslednjih dejanj, storjenih z namenom v celoti ali delno uničiti neko narodnostno, etično, rasno ali versko skupino:

- (a) pobijanje pripadnikov take skupine;
- (b) povzročanje hudih telesnih ali duševnih poškodb pripadnikom take skupine;
- (c) naklepno izpostavljanje takšne skupine živlenskimi razmeram, ki naj privedejo do njenega popolnega ali delnega fizičnega uničenja;
- (d) uvajanje ukrepov, ki preprečujejo rojstva v skupini;
- (e) prisilno preseljevanje otrok ene skupine v drugo skupino (Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida; 1948).

Genocid pomeni uničenje naroda ali etnične skupine, vendar ne pomeni nujno takojšnje uničenje naroda, razen če je dosežen z masovnim pobojem vseh članov naroda. Pomeni tudi oznanjen načrt drugačnih dejanj, ki so usmerjena k uničenju bistvenih temeljev življenja nacionalne skupine, z namenom, da se skupina sama uniči. Genocid je usmerjen proti nacionalni skupini kot bistvo. Akcije so usmerjene proti posameznikom, toda ne v njihovo individualnost, temveč kot element nacionalne skupine (Laban Hinton; 2002: 27). Skjelsbaek (2000: 119) meni, da je spolno nasilje, in s tem tudi posilstvo, lahko element genocida. Posilstvu večkrat sledi uboj, lahko pa posilstvo služi kot namerno uničenje socialnih povezav družbe.

Nekatere družbe ne odobravajo ponovne vrnitve posiljenega dekleta ali žene domov k očetu ali možu. Oskrunjeno žensko telo prinaša v družino in družbo sramoto. Tako z izobčenjem družina in družba izgubi pomemben člen v procesu nadaljevanja in prenašanja njihove kulture na potomstvo. Celotna družba lahko izgubi veliko število žensk, ki bi rojevale in s tem omogočale obstoj in razvoj določene družbe.

Posilstvu lahko sledi tudi prisilna donositev otroka, ki ponavadi nosi identiteto (verske, etnične) pripadnosti po očetu, sovražniku materine družbe. Tak otrok je potencialni vojak v sovražnikovi vojski.

Uvajanje ukrepov, kot so pohabljenje spolnih organov, pa onemogoča ponovno zanositev in obnovitev družbene skupine. Poleg hudih telesnih poškodb, posilstvo za seboj pusti tudi duševne poškodbe, kot so npr. zavračanje moških in s tem zavračanje rojevanja otrok svoji družbi.

2.5. Struktura naloge

Diplomsko delo sestavlja sedem poglavij. Uvod kaže grobe poteze obravnavane problematike, drugi del sestavlja metodološko – hipotetični okvir, kjer je zapisan predmet proučevanja, hipoteze, uporabljene metode ter temeljne pojme, ki so uporabljeni v celotnem delu. Tretji del zajema preučevanje primerov vojn v 20. stoletju, kjer je bilo posiljevanje žensk med vojno množično zastopano (prva in druga svetovna vojna, Bangladeš, Vietnam, bivša Jugoslavija in Ruanda). Četrto poglavje je namenjeno iskanju vzrokov za ta krut zločin, storjen nad dekleti in ženskami med vojno. Peto poglavje išče pravno zaščito žensk pred posilstvom (predvsem na mednarodni ravni), šesto pa je namenjeno preučevanju posledic, ki jih pušča za seboj posilstvo in iskanje pomoči žrtvam. Zaključek je namenjen potrjevanju oz. zavračanju hipotez, ki sem jih postavila v začetku diplomskega dela in mojemu mnenju o obravnavani temi.

3. PRIMERI VOJN, V KATERIH SO BILA POSILSTVA MNOŽIČNO UPORABLJENA

3.1. PRVA SVETOVNA VOJNA

Zapisi in podatki o posilstvu med 1. svetovno vojno, so redki. Zapise primerov posilstva med 1. svetovno vojno sem zasledila le v knigi *Proti naši volji* avtorice Brownmiller.

Ko so Nemci avgusta 1914 zasedli Belgijo, je posilstvo nenadoma pridobilo sloves mednarodne metafore belgijskega ponižanja. Najbolj popolno in z dejstvi podprto poznavanje posilstva med prvo svetovno vojno dolgujemo uglednemu britanskemu zgodovinarju Arnoldu Josephu Toynbeeju (Brownmiller; 1988: 43).

Od Liegea do Louvaina, kot je zapisal Toynbee (po Brownmiller; 1988: 44), je nemška vojska sejala teror. Zažigali so hiše, ropali vasi, klali civiliste in posiljevali ženske. Pri Tremelooju so posilili »precej« žensk. Pri Rotselaerju »je znorelo dekle, ki jo je posililo pet Nemcev«. V Capelle-au-Boisu je neka ženska povedala, kako so »jo nemški vojaki s silo pritiskali k tlom, medtem ko so drugi vojaki delali silo njeni hčeri v sosednji sobi«. Pri Corbeek-Looju »je šest vojakov posililo šesnajstletno dekle in jo petkrat zabodlo z bajonetom, ker se je upirala«. Priča, ki je preživela obleganje Louvaina, je poročala: "Ločili so ženske in otroke... Nekaj nemških vojakov se mi je približalo s ciničnim nasmeškom in mi reklo, da bodo posilili vse ženske... To so mi dali vedeti z gestami." Tak je bil avgust v Belgiji.

Način se je ponovil septembra v Franciji. Jour-sur-Morin: "Dva Nemca sta z naropanimi steklenicami šampanjca stopila v hišo in storila silo osemnajstletnemu dekletu – mater sta izmenoma zadrževala z bajonetom." Le Ferte-Gaucher: "Nemci so vdrli v hišo in storili silo ženski v prisotnosti njenega štiriletnega otroka." Teror se je

nadeljeval v severni Franciji v mesecu oktobru, le na kratko ga je prekinila bitka pri Marni. Ista zgodba se je ponovila v Flandriji (Brownmiller; 1988: 44).

Britanski zgodovinar Arnoldu Josephu Toynbeeju je proučeval posilstva žensk le s strani zasedbene vojske. Nikakor ne moremo trditi, da so posiljevali le nemški vojaki. Kaotično stanje daje priložnost vsakemu moškemu, da posiljuje. Sovraštvo do Nemcev in motivacija za boj britanskih vojakov in zaveznikov proti Nemcem, je bilo, z utemeljenimi dejstvi in dokazi posilstev nedolžnega civilnega prebivalstva zahodne Evrope, še trdnejše.

Britanski profesor ustavnega prava J.H. Morgan je preučil zaprisežene izjave tridesetih žensk, ki so bile posiljene ob francosko-belgijski meji. Pozneje je objavil svoje ugotovitve.

»Zločini nemških vojakov nad častjo žensk so bili tako pogosti, da ne moremo drugega kot biti prepričani, da so jih opravičevali in celo vzpodbujali nemški oficirji... Vsaj pet oficirjev je zakrivilo take napade; kjer so dali oficirji zgled, so mu vojaki sledili... Oficirji in vojaki so običajno lovili v parih; v hiše so prišli pod pretvezo, da iščejo dodeljeno jim nastanitev, ali pa so nasilno vlamljali vrata. Pogosto so žrtve pretepali in brcali in jim vedno grozili s pištolo.« (Brownmiller; 1988: 45). Tudi J.H. Morgana je zanimalo posilstvo žensk storjeno s strani nemške vojske.

Proti koncu l. 1914 je prišlo do revolucionarne spremembe vojaške strategije. Zgodovinarji se strinjajo, da se je vojna »posodobila«: stacionarni jarki, bodeča žica, strojnice, plini in plinske maske so nadomestili zamisel manevrske, napredujoče vojske. Najzanesljivejši podatki dokazujejo, da se je število posilstev in drugih bojnih sredstev terorja, ki jih je uporabljala nemška vojska, v približno istem času dramatično zmanjšalo. Mladi Arnold Toybee se je l. 1917 silno trudil, da bi zanikal povezavo obeh dejstev. Prepričan je bil, da je nemška vojska opustila posilstvo in druge načine terorja neodvisno od tega, da so prišli na bojevanje v stacionarnih jarkih in da so bila grozodejstva, ki so jih zagrešili v tako velikem obsegu v prvih treh mesecih vojne, namerna v vsej svoji skrajnosti (Brownmiller; 1988: 45).

Logično je verjeti, da je bilo posilstvo lahko namerna taktika nemške vojske v prvih nekaj mesecih vojne, če že ne namerna, vsaj ne taka, da bi jo skušali preprečiti. Vendar se zdi bolj racionalno sklepanje, da je bilo prilik za posilstvo občutno manj zaradi novega načina bojevanja (Brownmiller; 1988: 45).

Po prvih treh mesecih vojne se zavezniške države niso več trudile z registriranjem poročil o posilstvih in niso skušale preveriti govoric. Za to ni bilo potrebe. Vojna je rodila novo in zelo učinkovito borbeno sredstvo: znanstveno uporabo mednarodne propagande. Izurjeni zavezniški manipulatorji so posilstvo uspešno uvedli v mnenje svetovne javnosti kot značilno *nemški zločin*, dokaz nagnjenosti »izprijenega švaba« h krutosti. Nikoli poprej se posilstvo v vojni storilcu ni tako maščevalo. Zvišal je ceno narodnemu patriotizmu in pospešil nabiralno akcijo za vojna posojila (Brownmiller; 1988: 45-46).

Obstajal pa je še en način poigravanja s posilstvom v prvi svetovni vojni. Končni korak je bilo zanikanje, da so se posilstva sploh dogajala. Učenjaki na novo rafinirane umetnosti propagande so se lotili pojasnjevanja skrivnosti s tem, da so skušali ločiti dejstva od fikcije. Nujno je prišlo do tega, da se je v njihovem prizadevanju kazal globok predsodek proti ženskam, posebno do tistih, ki so trdile da so bile posiljene (Brownmiller; 1988: 48).

Lahko rečem, da zmagovalci pišejo zgodovino, saj so v njenem delu zapisani primeri posilstev 1. svetovne vojne, le kot posledica krutosti "švabov". Vsekakor nisem mnenja in ne verjamem, da so posiljevali samo Nemci, saj vojna daje priložnost za posiljevanje vsaki strani in tudi vsi moški določene narodnosti niso imuni za povzročitev takega zločina. Edino vojaki, ki so branili lastno ozemlje in niso prišli na sovražnikovo ozemlje, niso imeli možnosti posiljevanja sovražnikovih žensk.

3.2. DRUGA SVETOVNA VOJNA

Posilstva v drugi svetovni vojni najlažje preučujemo, če nanje gledamo s strani nacionalnosti povzročiteljev posilstva. Vsaka stran v vojni posiljuje iz takšnih ali drugačnih razlogov, ki jih bom skušala poiskati.

3.2.1. Nemška vojska

Lojalni filozofi, služabniki tretjega rajha, so razlagali resnično naravo fašizma kot močno poudarjanje vrednot, ki so v normalni družbi veljale za možate. Posilstvo je najbolj jasno dejanje, s katerim moški ženski pokaže, da je osvojena-poražena, ker je on močnejši. V okviru fašizma je bilo popolnoma logično, da se je nemški vojak v svojem prizadevanju, da se dokaže kot vrli superman, poslužil posilstva. Pravzaprav bi bilo zelo nelogično, če posilstvo ne bi bilo eno od orožij v vojaški torbi nemškega vojaka. Za Nemce, in v podobni meri za Japonce, je igralo posilstvo resno in logično vlogo pri doseganju tega, kar so videli kot končni cilj: popolno ponižanje in uničenje »manjvrednih ljudstev« in uveljavitev svoje lastne nadržane (Brownmiller; 1988: 50).

Poročila o posilstvih, ki jih je nemška vojska zagrešila nad Židinjami, so se prvič pojavila med izgredi, novembra 1938 (Kristallnacht), ki so se začeli v Münchnu in so se razširili po vsej Nemčiji kot načrtovan odgovor na umor nižjega uradnika nemške ambasade v Parizu, ki ga je zagrešil neki Žid. Ko se je napredujoča nemška vojska približala kakšni poljski ali ruski vasi, so bili postopki za prvo fazo nasilja skoraj vedno enaki. Plenili so domove, vendar najprej in izrecno židovske domove, in izbrali židovska dekleta za mučenje in posilstvo, pogosto pred njihovimi starši. Dneve, tedne ali mesece kasneje, odvisno od urnika, se je začela druga, »resna« faza: zganjanje židovskega prebivalstva na kup, množično streljanje, preseljevanje v geto in morebitna odprava s tovornimi vozovi v koncentracijska taborišča, h končni razrešitvi (Brownmiller; 1988: 51).

Tehnično je bilo za Nemca prepovedano posiliti Žida zaradi stroge prepovedi »oskrunitve rase«, prepovedi okužbe arijske »krvi«, kar je vsebovano tudi nürnberških rasnih zakonih iz l. 1935. Zajeti nemški dokumenti, ki so jih predložili nürenberškemu sodišču vojnih zločincev l. 1946, potrjuje rutinsko uporabo posilstva kot orožja terorja. Poleg tega, da so nemški vojaki zlorabili telesa Židinj, so nekaterim vtetovirali na roko napis *vlačuga za Hitlerjeve čete* (Brownmiller; 1988: 52-54).

Ko je nemška vojska napredovala v Rusijo, niso bile žrtve posilstva le Židinke . Žrtve so bile vse ženske. Ljudje, ki so prišli v Nürnberg z najgrenkejšimi spomini in z najbolje vodenimi zapiski, so bili sovjetski tožilci. Sovjeti, ki so od vseh zaveznikov utrpeli najštevilknejše izgube, so zbirali svoje podatke in pričevanja o vsej vojni zgodovini. Zgoščen prikaz krutosti je pripravil ruski zunanji minister Molotov, januarja 1942, kot začasno vojno poročilo, namenjeno zavezniškim vladam (Brownmiller; 1988: 55).

“V ukrajinski vasi Brodajevka, so fašisti storili silo prav vsem ženskam in dekletom. V vasi Brezovka so pijani nemški vojaki napadli in odpeljali vse ženske in dekleta med 16. in 30. letom. Povsod, od sle ponoreli nemški vojaki, so vlamljali v hiše, posiljevali ženske in dekleta prav pred očmi njihovih sorodnikov in otrok, se posmehovali ženskam, ki so jim storili silo in jih nato okrutno umorili.” /../ Vse to in še več, se je zgodilo v prvem zagonu nemške invazije (Brownmiller; 1988: 55-56).

Posilstvo v koncentracijskih taboriščih in institucionalizirani taboriščni bordeli, kjer so bile proti svoji volji nastanjene ženske za užitek vojakom, so bili najbolj zlovesč vidik zlorabe žensk v drugi svetovni vojni, kjer je pristajanje na neprestano posilstvo dajalo upanje za preživetje. Posilstvo mladih Židinj, ki so ga zagrešili zaporniški čuvaji, je bil običajen dogodek. Nemški bordel v zavzetem mestu Smolensk, v katerega so »nagnali« na stotine (ruskih) žensk in deklet, je bil omenjen na nürnberškem sodišču (Brownmiller; 1988: 62)

Zavedati se moramo, da je bilo posilstvu v drugi svetovni vojni izpostavljeno tudi slovensko prebivalstvo, vendar je zapisov o tem malo. V Muzeju talcev v Begunjah na Gorenjskem, je razstavljeno poročilo, ki priča o primeru posilstva mladega dekleta, ki ga je zagrešil nemški vojak. Borivoj Lah – Boris (1975: 199) v svojem delu Prva slovenska artilerijska brigada omenja, da so med 2. svetovno vojno v Metliki okupatorski vojaki ropali, požigali in posiljevali.

3.2.2. Japonska vojska

V deželi vzhajajočega sonca je bilo kitajsko ljudstvo prisiljeno igrati vlogo »manjvrednega ljudstva«. 11. oktobra 1937 so japonske oborožene sile zavzele Shanghai in nadaljevale svoj pohod proti mestu Nanking. Nanking je bilo glavno mesto province Jiangsu na vzhodu Kitajske. Dejanske novice so le počasi pritekale iz Nankinga. Poročila o nebrzdanem nasilju, vključno z grozljivimi primeri masovnih posilstev s strani japonske vojske, so se izmuznila iz zavzetega mesta kljub uradni zapori tiska. Javnosti so bili izpostavljeni primeri brezobzirnih umorov in ropanj, poročila o posilstvih pa so bila minimalna. Zgodbe o sistematičnih masovnih posilstvih so bile kljub temu vztrajne do take mere, da so posilstvo v Nankingu kmalu na splošno uporabili kot svetovno znano metaforo za napad na to mesto, t.j. "Rape of Nanking" (Brownmiller; 1988: 57).

V času 6 do 8 tednov je bilo posiljenih več kot 20 000 deklet (Ball; 1999: 67). Dekleta, ki so jih odvezle tolpe štirih ali petih uniformiranih moških, so bile prisiljene, da so prale perilo za vojaške enote čez dan in »bile na uslugo« petnajstim do štiridesetim moškim na noč. Ko je skupina vojakov končala z ujeto žensko, so ji včasih porinili palico v vagino; v nekaterih primerih so odrezali ženski glavo. Nanking je bilo popolnoma nezaščiteno mesto. Smrt je bila pogosta kazen za najmanjše upiranje žrtve ali članov družine, ki so jo želeli zaščititi. Celo dekleta v rosnih letih in stare ženske so bile posiljene v velikem številu po vsem mestu. Veliko je bilo primerov nenaravnega in sadističnega obnašanja v zvezi s posilstvi. Mnoge ženske so po posilstvu ubili in njihova telesa pohabili (Brownmiller; 1988: 59-60). Ponižanje žrtve z dejanjem posilstva

nekaterim vojakom ni bilo dovolj. Uboj žrtve jih je nadajal z občutkom, da imajo moč razpolaganja s človeškimi življenji, khrti pa so zmanjšali možnost, da bi žrtev o zločinu spregovorila.

Wong Pan Sze, ki je bila ob invaziji na Nanking stara 15 let je podala izjavo: "Dvakrat sem videla japonske kamione, ki so pripeljali do hiše in zgnali skupaj ženske, ki so tam živele. Te ženske so Japonci odpeljali in nobena se ni vrnila, razen enega dekleta, ki ji je uspelo priti nazaj domov potem, ko so jo Japonci posilili. Povedala mi je, da so Japonci vsa dekleta, ki so jih odpeljali s kamioni, velikokrat posilili, eno za drugo. To dekle, ki ji je uspelo priti nazaj v hišo, mi je povedala, kako so posilili neko dekle in ji po posilstvu v vagino zatlačili plevel; dekle je od tega umrla" (Brownmiller; 1988: 59).

Vojaki Vzhajajočega sonca so bili, po zavzetju Nankinga in Hankowa, precej zgovorni glede tega, kje so bili in kaj so počeli.

- »Neki četni poveljnik (nam) je dal neuradne napotke za posilstvo takole: da ne bi imeli problemov, jim ali plačajte z denarjem ali jih, ko ste končali, ubijte na kakšnem zakotnem kraju.«
- »Skoraj edino, česar sem se v pol leta bojevanja naučil, sta posilstvo in ubijanje.« (Brownmiller; 1988: 61).

Vzorci nemške in japonske agresije kot sestavni del celotne filozofije nadržase jasno vključujejo očitno izražanje zaničevanja žensk kot tudi najbolj pragmatično sredstvo terorja. Posilstvo se je dobro prilegalo in je bil ocelo pojmovano kot fašistično dejanje prevlade (Brownmiller; 1988: 63).

3.2.3. Ruska vojska

Cornelius Ryan, avtor Bitke za Berlin, dobro raziskane pripovedi o padcu Berlina, je bil eden redkih zgodovinarjev, ki so pisali o resničnih razsežnostih vojaških posilstev.

Strah pred posilstvi je kot črn oblak ležal nad Berlinom, kjer so po šestih letih vojne močno prevladovale ženske (Ryan: 1970: 28). Po pripovedovanju beguncev so bile ruske enote, ki so se bojevale v prvi bojni črti, disciplinirane in vzorne. Enote, ki so jim sledile, pa so bile razpuščene tolpe, ki so v podivjanih pijančevalskih orgijah morale, ropale in posiljevale. Vedno je tekel pogovor o primerih, v katerih je bila ženskam enkrat ali večkrat storjena sila in to kar najbolj surovo (Ryan: 1970: 30). Čete prve linije, med njimi veterani Stalingrada, so morali izvršiti pomembno, junaško nalogo maščevanja svoje domovine. Tisti iz ozadja so bili zato, ker niso prvi stopili na nemško zemljo, bolj nagnjeni k maščevanju nad ljudmi in lastnino (Brownmiller; 1988: 65). Za posilstva so bili v največji meri odgovorni vojaki, ki niso sestavljali prvih bojnih črt. Nasprotnikova vojska se je do njihovega prihoda že umaknila, zato so iskali sovražnika v njihovih ženskah. Maščevanje so izražali s posiljevanjem in ubijanjem žensk.

Nekatere Berlinčanke so naredile samomor iz strahu pred posilstvom ali zaradi sramote po dejanju, druge so se izognile napadom tako, da so se delale bolne ali čim bolj nepriljavne s pomočjo premogovega prahu, joda in obvez, slednje so se spretno skrile v kletah in luknjah, dokler ni nevarnost minila in nenazadnje so se rešile s silovito obrambo, da so sovjetski vojaki odnehali in odšli iskat drugam (Brownmiller; 1988: 66).

Nemška zgodovinarica in filmska režiserka Helke Sandler je v zelo podrobni raziskavi arhivov in drugih virov dokazala, da je bilo v zadnji operaciji 2. svetovne vojne (v bitki za Berlin) posiljenih 1,9 milijona Nemk, oz. 2/3 celotne ženske populacije v sektorju. Večina posiljevalcev je bilo vojakov Rdeče armade, posiljevali pa so tudi francoski, ameriški in britanski vojaki (Kesić; 2001).

Milovan Djilas, je v svojem delu Pogovori s Stalinom govoril o posilstvih, ki jih je zagrešila Rdeča armada med 2. svetovno vojno na ozemlju Jugoslavije. Djilas poroča, da je, sklepajoč iz pritožb lokalnega prebivalstva severnovzhodnega dela Jugoslavije, Rdeča armada zagrešila 121 posilstev, od teh je bilo 111 posilstev z umorom (Djilas; 1962: 88-89).

Rdeča armada v Nemčiji in vzhodni Evropi leta 1945, se glede ženskih teles ni obnašala prav nič drugače, kot katerakoli druga zmagovalna vojska (Brownmiller; 1988: 70). Posilstva ruskih vojakov so opisana kot "dovoljena", saj naj bi bila storjena le na nemškem ozemlju in nemškim ženskam z namenom maščevanja. Kot smo lahko videli iz zapisov, pa je ruska vojska širila zločin posilstva tudi po drugih državah, vendar teh zapisov skorajda ni.

3.2.4. Ameriška vojska

Koliko posilstev so v drugi svetovni vojni zagrešili Američani? Prav gotovo si niso delili slovesa z Nemci in Rusi. Po v zgodovini upoštevani tradiciji zmagovalnega junaka, so osvoboditeljem pogosto podarjena telesa žensk zaradi ženskega pojmovanja »pravične nagrade« ali avanture, bolj realistično in bolj tipično pa zaradi nujnih ekonomskih potreb. Dva zgodovinarja sta zapisala: »Italjanke bi za pločevinko hrane storile katerokoli uslugo.« Črte med vojaškim posilstvom in vojaško prostitucijo ne moremo jasno začrtati. Med okupacijo je več posilstev, ker imajo vojaki tedaj več časa (Brownmiller; 1988: 73-74).

Pridobivanje podatkov o primerih posilstva med 2. svetovno vojno je bilo podobno kot pri preučevanju 1. svetovne vojne. Podatke o primerih posilstev, sem črpala iz knjige *Proti naši volji* avtorice Brownmiller, saj ostala kritična literatura le omenja, da so posilstva obstajala med vojno, ni pa podrobnejših opisov. Menim, da je avtorica uporabila v tem delu knjige nekoliko bolj kritičen pristop in v preučevanje vzela štiri vojske, med njimi tudi ameriško in rusko, in ne samo nemško in japonsko, ki sta veljali za vojski sovražne strani. Vsekakor je največji del namenila proučevanju posiljevanja s strani sovražnih vojsk, kot sta nemška in japonska. Rusko vojsko je prikazala le s strani povzročanja posiljevanja zaradi maščevanja nemški vojski in ne tudi kot namerno posiljevanje, tudi po Jugoslaviji. Delo *Proti naši volji* pa je vsekakor velik napredek v dokumentiranju posilstva med vojno.

3.3. DRŽAVLJANSKA VOJNA V BANGLADEŠU LETA 1971

Vojna v Bangladešu leta 1971 nazorno prikazuje, kakšen odnos je takrat gojila bangladeška družba do posiljenih žensk. Tradicionalno prepričanje je bilo, da morajo biti žrtve posilstva izgnane, saj onečaščenim dekletom muslimanska vera ne dovoljuje, da se vrnejo k svojemu možu, po tem, ko se je dotaknil drugi moški, kljub njenemu nasprotovanju (Brownmiller; 1988: 76-77). Ženska brez protektorata v muslimanski družbi ne more preživeti, saj je popolnoma odvisna od moških, ki jim pripada (npr. oče, starejši brat, mož). Ženske, kot žrtve posilstva v vojni, niso bile deležne čustvene tolažbe s strani družbe in družine, temveč so bile po vojni dokončno uničene s strani svojih mož. Ti niso videli v njih nedolžne žrtve, temveč sovražnice.

Ob razdelitvi britanskega dela Indije leta 1947, je Z. Bengalija pripadla Indijski federaciji, vzhodni muslimanski del pa je postal del neodvisnega dominiona Pakistana v okviru Britanske skupnosti narodov. Ker zvezna vlada v zahodnem delu države ni upoštevala želje po večji avtonomiji vzhodnega Pakistana, je šejk Mudžibur Rahman po volilni zmagi Bengalskega gibanja za neodvisnost 1971 razglasil neodvisnost Ljudske republike Bangladeš. Izbruhnila je državljanska vojna. Sprva so zmagovale pakistanske vladne sile, po vojaškem posredovanju Indije, pa so se bile prisiljene vdati (Veliki splošni leksikon v osmih knjigah; 1998: 327).

Indijska vojska je uspešno izgnala zahodne Pakistance in nepričakovano končala vojno v Bangladešu, ko so se začele v ameriških časopisih pojavljati drobne novice o množičnih posiljevanjih bangladeških žensk. Poročali so, da je bangladeška vlada šejka Mudjiburja Rahmana v priznanje trpljenja bengalskih žensk, ki so jim ga povzročili pakistanski vojaki, razglasila vse posiljene ženske za »junakinje« vojne za neodvisnost (Brownmiller; 1988:75-76), imenovane Birangona. Termin je izvorno namenjen vsem žrtvam posilstva in spolnega nasilja med vojno v Bangladešu leta 1971 (D'Costa; 2003).

Pakistanski vojaki so med devetmesečnim sporom posilili več kot 200.000 bangladeških žensk. Okrog 25.000 posiljenih žensk je zanosilo (D'Costa; 2003). Žrtve

posilstva so se morale soočiti z grozoto spolne zlorabe, kot tudi z bolečino ponižanja in izгона iz družbe, ter tudi iz njihove družine (Amin, Ahmer, Shamin; 2001). Po tradiciji noben musliman ne sprejme nazaj žene, ki se je je dotaknil drugi moški, tudi če je bila obvladana s silo. Nova oblast v Bangladešu je skušala storiti vse, da bi prelomila to tradicijo. Nekaj mož je sprejelo svoje žene domov, vendar je bilo takih zelo, zelo malo (Brownmiller; 1988: 76-77).

Med devetmesečnim zatiranjem so bile spolno napadene osemletne deklince in petinsedemdesetletne babice. Pakistanski vojaki niso le posiljevali, na tisoče so jih ugrabili in jih nato s silo držali v svojih vojaških barakah za nočno uporabo (Brownmiller; 1988: 79).

Najhujši problem je bila nosečnost. Le redke posiljene ženske so hotele donositi otroka. Tiste, ki so rodile, so se kaj malo zanimale za otrokovo usodo. Poleg razumljive grozote pred vzgojo otroka, spočetega v nasilnem posilstvu, so v Bangladešu splošno priznavali, da nezakonski otroci ne bi bili nikoli sprejeti v njihovo kulturo – prav tako kot tudi njihove matere ne. Številne ženske so naredile samomor ali detomor. Sredstvi, ki sta bili na voljo, sta bili strup za podgane in utopitev (Brownmiller; 1988: 80). Država je poskušala z legalizacijo splava in možnost posvojitve rojenih otrok posilstva pomagati žrtvam posilstva (D'Costa; 2002). Zdravniško nadzaran splav bi v večji meri zaščitil ženske, da bi ohranile možnost ponovne zanositve in preprečilo poškodbe in izmaličenje njihovih spolovil. Kljub državnemu trudu omehčanja tradicionalnih norm sprejetja posilstva, pa vseeno žrtve niso bile deležne tolažbe s strani družbe in družine. Stigmatizacija je bila neizbežna.

Ob iskanju vzrokov, zakaj tako veliko število posilstev, je prišlo do različnih razlag, kot naprimer, o čem drugem se pogovarjajo vojaki, kot o ženskah in seksu. Indijski pisatelj Mulk Raj Anand je bil prepričan v zaroto. Posilstvo je bilo tako sistematično in vsesplošno, da je moralo biti zavestna vojaška taktika, ki so jo načrtali Zahodni Pakistanci z namenom, da bi ustvarili novo raso ali oslabili bengalski nacionalizem (Brownmiller; 1988: 81). Ženske so bile posiljene v svojih domovih ali v

taboriščih z namenom prisilne zanositve (D'Costa; 2003). Onečaščenje telesa ženske pomeni v muslimanski družbi izgon nje in otroka. Z izgonom bi tako postali prebivalci Bangladeša, demoralizirani in družbeno šibki. Posilstvo je bilo uporabljeno z namenom uničenja kulture.

Vojna v Bangladešu leta 1971 predstavlja danes enega izmed primerov posilstva v vojni, ki ni prišel pod mednarodno sodno obravnavo. Pakistanska stran o primerih posilstev uradno molči. Bangladeš je naredil velik korak k zaščiti žrtev posilstva s tem, da je žrtve posilstva razglasil za vojne junakinje, legaliziral splav in organiziral posvojitve otrok. Želje redkih žensk, da bi donosile otroka ali ga obdržale, niso bile upoštevane. Otroci posilstev niso dobili bangladeškega državljanstva, ker so preveč spominjali na vojne grozote (D'Costa; 2002). Država je delovala v tem primeru bolj v prid sebi in tradiciji, da bi se očistila nezaželjene pakistanske krvi. Posilstva v Bangladešu so pripeljala do sprejemanja abortusa kot rešitve nezaželene nosečnosti.

3.4. VIETNAMSKA VOJNA (1964 – 1973)

V 60.tih letih 19. stoletja, so na območje Indokine (Vietnama, Kampučije in Laosa) posegli Francozi, 1883 razglasili protektorat nad Vietnamom in 1887 ustanovili Indokitajsko unijo, ki je vključevala še Kambodžo in Laos. Upori proti kolonialistom v 30. letih 20. stoletja, so bili začetek 40-letnega obdobja vojn in okupacij. Japonska okupacija med 2. svetovno vojno, vojna proti francoskim kolonialnim silam (1946-1954), razdelitev dežele na komunistično državo na S in prozahodno državo na J (1945), ter vietnamska vojna in poseg ZDA (1964-73), so usodno vplivale na neugoden položaj države (Družinska enciklopedija Guinness; 1996: 734). Proučevanje fenomena posilstev med vojno v Vietnamu sem omejila na čas ameriškega sodelovanja v vojni od leta 1964 do 1973.

Peter Arnett¹ se je zavedal razširjenosti posilstva med vojno v Vietnamu (1964-1973) in orisal posilstvo na več nivojih.

- Pred letom 1945 so bili v Vietnamu kot tuja sila prisotni Francozi, ki so vzdrževali strogo disciplino. Arnett je imel vtis, da je *južnovietnamska vojska* v začetku te dolge vojne sodelovala le pri redkih posilstvih v S delu Vietnama, vendar so se s poglobljanjem konflikta množili tudi primeri posilstev, ki jih je zagrešila južnovietnamska vojska. Južnovietnamski vojaki so smeli s svojimi družinami živeti v baznih taboriščih. Prisotnost žena in splošna dostopnost spolnosti (sistem bordelov je bil tradicionalna sestavina vietnamske družbe), je puščala vojakom manj razlogov za posiljevanje. Druga možnost je, da prisotnost žena in otrok v vojaškem taborišču, predstavlja moralno silo proti posiljevanju drugih žensk. Vojaške akcije so bile vedno v bližnji okolici in kratke. Obstajala je velika možnost, da bi vojaki dejansko poznali ali bili celo v sorodstvu z dekleti v vaseh, skozi katere so šli. Prepoved nasilja nad lastno sestro, ali sestro svojega bližnjega prijatelja, je med moškimi vprašanje časti; poleg tega je anonimnost med posiljevalcem in žrtvijo pomemben dejavnik v posilstvu, ker je nepoznani ženski lažje odvzeti njeno človečnost (Brownmiller; 1998: 83-84).

¹ Osem let dopisnik Associated pressa v Vietnamu

- *Južnovietnamske komandose* (elitne bojne čete, ki so se selile iz enega konca Vietnama na drugega) je spremljala višja pogostost posiljevanja. Na nepoznanih področjih brez sorodstvenih vezi je bilo manj možnosti, da bi tamkajšne ženske poznali, ali bi jim bilo mar za njihove občutke (Brownmiller; 1998: 84).

Ko se je vojna vlekla dalje, so začeli zemljepisni in narodnostni zadržki pojemati. »Potem, ko si bil v vojni in videl svoje tovariše umirati, postane tvoje obnašanje zlobno,« je bil prepričan Arnett. »To velja za vse čete – vse, na kar mislijo je jedača, pijača in jebanje.« Večina nadlegovanj se je dogajala v posebnih zasliševalnih centri, kamor so odpeljali mlada dekleta, da bi dobili od njih informacije o Vietkongu (Brownmiller; 1998: 85).

- *Vietkongovci in severnovietnamska vojska* so le redko zagrešili posilstva, ker jim je to prepovedovala morala. Vietkongovci so uporabljali teror kot vsakodnevno orožje, vendar posilstvo ni bilo sestavni del njihovega kaznovanja. Ni jim bilo dovoljeno pleniti, krasti hrane ali posiljevati, vendar so ameriški vojaški obveščevalci poročevalcem, med njimi je bil Arnett, rutinsko dajali na razpolago dokumente, ki so jih odvzeli mrtvim Vietkongovcem na bojišču. Med temi dokumenti je Arnett večkrat videl listine, ki so se nanašale na vietkonške vojake, ki so bili ošteti, poslani v zaledje ali celo ustreljeni zaradi posilstva. Vietkong je za posilstvo razglasil usmrtitev, zanje je bilo to resen zločin. Ženske, ki so jih posilili nasprotniki, so razglasili za junakinje. Arnett je za dejstvo, zakaj Vietkongovci niso posiljevali, navedel dva razloga. Vietkongovci so se zavedali, da njihove ženske igrajo pomembno vlogo pri vojaških operacijah in da je preživetje gverilskih enot odvisno od naklonjenosti ljudi, moških in žensk v enaki meri (Brownmiller; 1988: 86-87).

Ameriška vojska je bila v Vietnamu preskrbljena z ženskami, ki so se prodajale za denar. Vstop v nezakonite bordele je bil zaradi spolnih bolezni in zvarnostnih razlogov prepovedan, zato so ustanovili uradne vojaške bordele v okviru svojih baznih taborišč. Ameriška vojska je prepuščala preskrbo in določitev cene vietnamskim civilistom, sama pa je nadzorovala in vodila zdravstvene ter varnostne vidike. Dekleta so zaradi spolnih

bolezni vsak teden pregledali vojaški zdravniki. Vse enote so morale obvezno poročati o pojavih spolnih bolezni. Kljub temu, pa vsi vojaki niso imeli dostopa in možnosti do the uslug, zato so se posluževali ponujenih "uslug" ali posilstev civilnega prebivalstva. (V letu 1969 so se rekruti v Vietnamu po poročilih okužili s spolnimi boleznimi v 200 primerih na 1.000 ljudi.) (Brownmiller; 1988: 89-91). Nekatera dekleta so namerno ponujala usluge ameriškim vojakom z namenom, da jih okužijo s solno boleznijo. Svoje telo so imela za smrtno orožje in ga uporabljala v duhu patriotizma.

Ameriška vojska je posiljevala načrtno in skupinsko, da bi ženske ponižala v očeh njihovega okolja (Elkaim; 1971: 257). Narednik Scott Camil je opisal dogodek: « Ko smo hodili po vaseh in preiskovali ljudi, smo ženskam slekli vso obleko; moški so pri preiskovanju uporabljali svoje penise, da so se prepričevali, da nimajo nikjer ničesar skritega. To je bilo posilstvo, storjeno kot preiskava.» (Brownmiller; 1998: 102). Številne ženske so prestale trpinčenja, katerih posledica je jalavost (v splavilo so jim dajali zlomljene steklenice, mravlje itd.) (Elkaim; 1971: 260).

Preučevanja posiljevanja v vojnah, kot so 1. in 2. svetovna vojna, vojna v Bangladešu in Vietnamu so bila težavna, saj se posiljevanje le omenja, ni pa na teh primerih narejenih kakšnih večjih študij.. Pojavljajo se le približni podatki o številu posiljenih žensk, katerim pa ne moremo povsem zaupati. O posilstvih se v tem času ni veliko govorilo in pisalo, kaj šele proučevalo. Nekatere žrtve so bile umorjene, druge zaradi kulturnih in verskih prepričanj, zavezane k molku. Vojna v bivši Jugoslaviji in državljanska vojna v Republiki Ruandi je spremenila tih zločin v medijsko natančno obravnavan in s tem tudi javnosti boljše prikazan. Zaradi površnih podatkov ne moremo zagotovo trditi, kateri razlogi so bili zastopani kot vzrok posiljevanja v 1. in 2. svetovni vojni, Bangladešu in Vietnamu. Menim, da le posiljevalec lahko pove, kaj je bil vzrok za povzročitev takega zločina. Najpogostejše vzroke posiljevanja sem poskušala izluščiti iz izbranih primerov vojn v 20. stoletju in jih zapisati ter razčleniti v naslednjem poglavju.

3.5. VOJNA NA OZEMLJU NEKDANJE JUGOSLAVIJE (1991-1995)

Nekdanjo enotno Jugoslavijo je nasledilo šest samostojnih držav: Slovenija, Hrvaška, BIH, Makedonija, Srbija in Črna gora. Slednji sta se leta 1992 združili v novo Zvezno republiko Jugoslavijo. Sloveniji je uspel prehod v neodvisnost, Hrvaško ter predvsem BIH pa sta pretresli državljanski vojni, v katerih so se etnične skupine bojevale za razdelitev ozemelj. Srbi so povsod vztrajali pri priključitvi k matični domovini. V BIH je bil položaj zaradi močnega mešanja etničnih skupin (Muslimanov, Srbov in Hrvatov) še bolj zapleten predvsem zato, ker so si Srbi in Hrvati prizadevali za razdelitev dežele (Hünemann; 1998: 44).

V srednini 1980-tih je bila Jugoslavija ena najbolj uspešnih socialističnih držav, saj je imela relativno napreden socialistični sistem s samoupravljanjem. Ljudje različnih etničnih in verskih skupnosti so živeli skupaj, vsaj tolerantno, s skupnim spoštovanjem do drugih. Bosna in Hercegovina, kot najbolj nacionalno mešana z vsaj 30% mešanimi zakoni, je bila multikulturalna družba brez občutnih trenj. Bila je preprosto »normalna«. Feministke so kljub enakopravnosti družbe zaznale diskriminacijo in nasilje. Ženske so predstavljale 40% delovne sile, kar jim je omogočilo ekonomsko osamosvojitvev za skladnost žensk in dosego mnogo legalnih in socialnih prednosti. Splav je bil legaliziran, kot tudi uporaba kontracepcije (Kesić; 2001).

Bosna je predstavljala srce tolerantnosti Jugoslavije, a prav tu se je razvilo spolno nasilje nad ženskami v vojni. Tri glavne etnične skupine v Bosni in Hercegovini – Srbi, Hrvati in Muslimani – so si zelo podobne v jeziku in socialni organizaciji (družinska struktura, izobrazba, spolna razmerja). Glavna razlika je v veri: Srbi so pravoslavne vere, Hrvati rimokatoliki in Muslimani (danes Bošnjaki), ki so bili v 70-tih označeni kot etnična skupina »nacija«, čeprav je »Musliman« termin za ljudi islamske vere. Tradicionalne kulturne vrednote vseh etničnih in verskih skupin so temeljile na patriarhalnosti (Kesić; 2001).

V večina podatkov o posilstvih in spolnem nasilju med jugoslovansko vojno leta 1991-95, so le grobe ocene situacije. Npr. število primerov posilstva in spolnega nasilja med vojno na Hrvaškem in v BIH variira od 10 000-60 000. Do neke mere lahko k ocenam pripomorejo medicinski podatki. Medicinska skupina ZN, delujoča v bivši Jugoslaviji v zgodnjih 90-tih, je raziskovala spolno zlorabljene paciente v šestih bolnišnicah v Bosni, na Hrvaškem in v Srbiji,. Odkrili so 119 nosečnosti, ki so bile rezultat posilstev. Temelječ na medicinskih ocenah, je možnost zanositve pri posilstvu brez zaščite 1-4%. Če vzamemo teh 119 primerov z možnostjo zanositve 1%, torej lahko rečemo, da je bilo 11 900 posilstev (Vlachova, BIASON; 2004: 148).

Spolno nasilje v bivši Jugoslaviji so povzročali tako Srbi, Hrvati, kot tudi Muslimani. S številkami žrtvev spolnega nasilja so manipulirale vse strani, predvsem v politične namene (Skjelsbaek; 2000: 122).

V vojni v BIH so bile žrtve ženske vseh starosti. Samo v Bosni je bilo šest baz, kjer so bile posiljene. Namen posilstev je bil ponižati in ustrahovati nasprotnika in uničiti njegovo kulturo. Dokumenti iz Bosne grupirajo žrtve v tri skupine:

1. dekleta in ženske v rodnem obdobju
2. ženske, ki so bile prestare ali premlade za zanositev
3. moški.

Prva skupina je bila posiljevanju najbolj izpostavljena in tudi najštevilčnejša. Ženske so posiljevali z namenom, da bi zanosile. Zaprli so jih za tako dolgo, da je bilo že prepozno, da bi lahko splavile. Druga skupina deklet, mlajših od 15 let, je bila prav tako specifična v Bosni in Hercegovini. Dekleta so zaradi zaporednih posilstev pogosto umrla ali postala trajno invalidna. Vse ženske, mlade in stare so bile večkrat posiljene pred očmi lastne družine in prijateljev in/ali javno v mestih in vaseh (Skjelsbaek; 2000: 123-124). Moški v taboriščih, so bili prisiljeni posiliti druge moške zapornike, jim odgrizniti moda ali pa so bili sami žrtve posilstva (Skjelsbaek; 2000: 121,0124). Nekateri so bili spolno pohabljeni (odstranili so jim spolne žleze, obrezali spolni ud) (Carlson, 1997: 129). Moški so večkrat zapostavljena kategorija obravnavanja spolnega nasilja nad njimi. Pomembno je, da se zavedamo da ta skupina prav tako obstaja. Stigmatizacija in občutek

krivde pri žrtvah spolnega nasilja je lahko pri moških še toliko večji kot pri ženskah, ker se bojijo, da bi jih homofobična družba povezala s homoseksualnostjo (Skjelsbaek; 2000: 124).

Tradicionalna bosanska kultura temelji na moškem dostojanstvu, le to pa je odvisno od "čistosti njegove" ženske. Za družino je večja sramota, če je "njihovo" dekle onečaščeno, kot smrt njihovega moškega v boju. Masovno posilstvo so uporabljali proti Muslimankam, ker je bila to dobra poteza, da se ne vrnejo več nazaj v njihovo skupnost zaradi sramote, ki bi jo prinesle v družino. Cilj sovražnika je bilo uničiti muslimansko kulturo. Bosanke so bile posiljene zaradi vloge, ki jo imajo v skupnosti, saj so nosilke kulture in tradicije (Kesić; 2001). Posilstvo žensk je bilo v bivši Jugoslaviji, še posebej v BIH uporabljeno, da prisilijo družine zaradi "sramote in onečaščenja", k zapustitvi domov in njihovih vasi in s tem doseči etnično čiščenje.

Srbi so posiljevali Bosanke in Hrvatice z namenom da zanosijo in jih prisilijo v rojstvo otrok. Končni namen je bil uničenje hrvaških in muslimanskih etničnih skupin v Bosni. Z rojstvom »razredčene krvi« bi te skupine izginile (Bjelić, Savić; 2002: 313). Otroci posiljenih Muslimank bi bili Srbi. Če je oče Srb, je otrok tudi Srb. Očetova kri je superiorna nad materino. Srbski posiljevalci so tako hoteli izoblikovati etnično »čisto« Veliko Srbijo (Gilboa).

Foča, mesto v bivši BIH, je bilo mesto sistematičnega posiljevanja in spolnega suženjstva bosanskih Srbov in jugoslovanskih oboroženih sil od začetka leta 1992. Bosanske Muslimanke so zapirali v športni kompleks Partizan, kjer so bile vsak dan posiljene. Bile so brez zdravniške pomoči za zdravljenje poškodb, ki so jih dobile pri spolnem nasilju in pretepanju. 12-letno dekle so avgusta 1992 zadrževali in posiljevali 10 dni. Februarja 2001 so na Mednarodnem kazenskem sodišču tri srbske moške obtožili 33 primerov povzročanja vojnih zločinov in zločinov proti človeštvu, vključno s posilstvom bosanskih Muslimank in žensk v Foči (Amnesty International 2000).

V Foči je posiljevalo 50 mož. Podnevi so spali, ponoči posiljevali. Ženska, ki je bila zaprta v športni dvorani Partizan v Foči je dejala, da je bila v dveh mesecih posiljena več kot stokrat (Gutman; 1993: 186). Nekatere so bile posiljene ob zvokih klasične glasbe. “Bilo je tako ponižujoče, ker sem se počutila, kot da sem njegova lastnina.” (Drakulić; 2004: 52). Vse to je dokaz, da je bilo posiljevanje sistematično in ne tako kot v predhodnih vojnah, kjer so bila posilstva storjena dekletom in ženam nenačrtno glede na kraj.

Posiljevalci so vedeli, da ženske ne bodo govorile o svoji “sramoti”, še posebej ne Muslimanke. Tokrat so se motili. Posiljene Muslimanke so se odločile, ne samo spregovoriti, temveč spregovoriti pred Mednarodnim kazenskim sodiščem (Drakulić; 2004:49).

Srb Borislav Herak je bil obtožen 16 posilstev, med katerimi je dve žrtvi ubil. Svoje zločine je zagovarjal s preložitvijo odgovornosti za svoja dejanja na poveljnika, ki mu je zatrijeval, da je posiljevanje Muslimank dobro za moralo (O’Kane; 1993). Dragoljub Kunarac, Radomir Kovač in Zoran Vuković – Bosanski Srbi iz mesta Foča v Srbski Republiki –so bili obsojeni za mučenje, suženjstvo, napad na človeški ponos in masovno posilstvo bosanskih Muslimank, za zločin proti človečnosti. 22.2.2002 so bili na Mednarodnem sodišču za bivšo Jugoslavijo v Haagu obsojeni na 28, 20 in 12 let ječe (Drakulić; 2004: 46). Na sodišču v Haagu, v sojenju proti vojnim zločinom, je bilo od 75 moških, ki so bili obtoženi posilstva, le 21 obsojenih (Kašić; 2001, 273-274).

3.6. DRŽAVLJANSKA VOJNA V REPUBLIKI RUANDI LETA 1994

V Ruandi glavnino prebivalstva sestavljajo Hutujci, bantujsko poljedelsko ljudstvo (skoraj 90%). Okoli 9% je kušitskih Tutsijcev, ti so živinorejci, nekaj tisoč pa je pigmejskih Tvajsecev (Veliki splošni leksikon v osmih knjigah; 1998: 3685). Oktobra 1990 so se na severovzhodu začeli spopadi med hutujskimi vladnimi četami in tutsijsko Ruandsko patriotsko fronto (FPR), sestavljeno iz tutsijskih beguncev v Ugandi. Kmalu so se stopnjevali v državljansko vojno. 4. avgusta 1993 so predsednik J. Habyarimana ter voditelja FPR Paul Kagama in Alex Kanyarengwe v Arushi (Tanzanija) podpisali mirovni sporazum. Potem, ko so hutujski skrajneži v Kigaliju 6. aprila 1994 sestrelili letalo s predsednikom J. Habyarimano in burundijskim predsednikom Cyprienom Ntaryamiro, se je spet razbesnela državljansko vojna. 12. avgusta 1994 so enote FPR zavzele Kigali. Po vsej deželi so se začeli strahotni pogromi hutujskih tolp nad Tutsiji in Hutujci. Enote FPR so postopoma zavzele vso državo in 18. julija 1994 razglasile konec državljanske vojne (Natek; 2000: 464).

Državljanska vojna v Republiki Ruandi leta 1994 je primer, kjer je bilo posilstvo množično uporabljeno. Med genocidom v Ruandi leta 1994, so bile ženske načrtno in močno izpostavljene spolnemu nasilju, ki so ga povzročale hutujске vladne čete.

7. aprila 1994, ko se je začel genocid, je masovno posiljevanje žensk postalo zaukazano s strani državne oblasti. Pauline Nyiramos, ruandska ministrica za družino in ženske zadeve, je vzpodbujala Hutujске oborožene sile, naj posiljujejo ženske plemena Tutsi. Narekovala je: "Preden ženske ubijete, jih posilite." Posilstvo je bilo uporabljeno v namen ponižanja, demoralizacije in dokončnega uničenja Tutsijev (Bennett; 2003). Najštevilčnejše žrtve posilstva in drugih oblik nasilja so bile ženske plemena Tutsi zaradi njihovega spola in etničnosti. Ostra propaganda je opominjala Hutujce, naj izvršujejo spolno nasilje nad ženskami plemena Tutsi, ker se le te želijo prebiti in nadvladati Hutujcem. S to propagando so skušali ponižati in podrediti vse Tutsije (International Alert; 1999). Posilstvo je ponavadi potekalo po ustaljenem vzorcu, ko so bile ženske plemena Tutsi prisiljene najprej gledati mučenje in uboj njihovih sorodnikov, nato pa so

bile posiljene. Mnoge med njimi so bile takoj za tem ubite ali spolno pohabljene. Največkrat so vojaki zadajali žrtvam rane v vagino in medenični predel z mačetami, noži, palicami, vrelo vodo, v nekaterih primerih pa celo s kislino (Nowrojee; 1996).

Med žrtvami posilstva pa niso bile le ženske plemena Tutsi, temveč tudi ženske plemena Hutu. Tarče napadov so bile zato, ker so se pridružile politični opoziciji, ker so bile poročene s Tutsijem ali ker so želele zaščititi Tutsije. Številne ženske, tako plemena Tutsi kot plemena Hutu, so bile žrtve posilstva ne glede na etično ali politično pripadnost. Žrtve so bile zato, ker so ženske (International Alert; 1999).

Spoštovanje žensk v Ruandi je bilo na najnižji stopnji kljub ruandski Ustavi iz leta 1991, ki jim je zagotavljala enakopravnost. Patriarhalnost se ni izkoreninila. Znotraj tradicionalne družbe, so bile ženske odvisne od moških sorodnikov in pričakovano je bilo, da jih njihovi očetje, možje ali bratje vodijo in ščitijo. Vloga ženske je bila biti mati in žena. Sama njena vrednost je naraščala z rodnostjo otrok (povprečje je 6,2 otroka na žensko, kar je eno izmed najvišjih na svetu), delavnostjo in molčečnostjo. Izobrazba, politika, zdravstvo in zaposlitev sta jim bili odvzeti (Nowrojee; 1996).

Nedotaknjeno telo v patriarhalni družbi pomeni vse. Posilstvo žensko popolnoma uniči, saj ji sledi stigmatizacija, zavrnitev in izgon iz skupnosti. Ker je ovrednotena kot lastnina, ne more preživeti sama. Posilstvo neporočenim dekletom odvzame vse možnosti za poroko, postanejo ničvredno blago. Poročene ženske, ki so izgubile može in bile hkrati posiljene, pa ne morejo upravljati z moževo lastnino, saj jim ta pravica, kot ženski sami, ne pripada. Vsi ti razlogi zmanjšujejo možnosti razkritja posilstva. Na drugi strani pa jih je tudi strah, da bi se jim posiljevalci maščevali.

Maria, mlada ženska plemena Hutu, pripoveduje, da je morala gledati, kako so ji ubili stare starše, dve teti in brata. Kot 18-letno dekle je zbežala. Ujelo jo je pet vojakov, jo posililo in razrezalo nožnico z nožem. Enega od posiljevalcev je poznala. Naslednji dan jo je našla ekipa Rdečega križa, ki jo je odpeljala na zdravljenje. Rana na splovilu je bila zelo huda. Predel med danko in splovilom je bilo pretrgan. V bolnišnici v Kaligali je

ostala do konca julija 1994. Leta 1995 je bila poslana v Belgijo na obnovitveno operacijo pretrganega predela. Zdravniki so ugotovili, da se je zastrupitev razširila v notranjost maternice, zato je bila kirurška odstranitev le te, nujna. Maria ne bo nikoli več spolno aktivna. Zdravniki so odkrili, da je okužena z virusom HIV (Bennett; 2003).

Ocene kažejo, da je bilo med genocidom posiljenih od 200.000 do 500.000 žensk. Seveda ni mogoče navesti natančnega števila, zaradi stigmatizacije žrtev, če javno priznajo zločin, ki je bil storjen nad njimi. Ženske so vojaki posiljevali posamezno in skupinsko, z ostrimi predmeti ali puškino cevjo, ter jih spolno mučili. Večina žensk je bilo posiljenih več kot enkrat s strani različnih povzročiteljev. Uporaba kondomov je bila minimalna oz. ničelna. Virus HIV se je, lahko rečemo, tako širil tudi načrtno. Posledica tega je umiranje ljudi zaradi okužbe, še več let po končani vojni. Z virusom niso okužene le žrtve posilstva in otoci rojeni kot posledica le tega, temveč tudi možje, ki so sprejeli svoje žene nazaj pod svoje okrilje. Začaran krog smrti se nadaljuje. Tako je HIV/AIDS postal še ena vrsta orožja, s katerim lahko dolgoročno uničimo nasprotnika. Ocene kažejo, da je 70% žrtev posilstva okuženih z virusom HIV (Bennett; 2003).

Posilstvo prinese s seboj lahko še težjo situacijo – nosečnost. V Ruandi je dokumentirano, da je tako rojenih otrok vsaj 5.000. Splav v Ruandi ni dovoljen, zato so nekatere ženske poskušale splaviti same in si razmesarile spolne organe (Bennett; 2003).

Posilstvo je bilo v državljanski vojni v Ruandi uporabljeno kot sredstvo za izvrševanje genocida. Ženske so bile žrtve posilstva zaradi etnične pripadnosti. Hutujci so posiljevali ženske plemena Tutsi z razlogom, da so širili virus HIV in jih s tem obsodili na smrtno kazen in z njo vse njene nadaljne potomce in celo moža, če bi jo sprejel nazaj. Ta način uničevanja sovražnika ne bo takojšen, v nekaj letih pa lahko pripelje do množičnega upada števila Tutsijev. Ženske so torej kot neke vrste prenašalke in postavljalkе časovnih bomb, ki prinašajo smrt brez naboja.

Drugi namen posiljevanja je ponižanje žensk kot neenakovrednih bitij. Kljub pravni podlagi enakopravnosti med moškim in žensko, patriarhalnost ne izginja.. Ženske

so še vedno drugorazredne državljanke, nad katerimi lahko moški sprošča sovraštvo. S posilstvom moški še vedno držijo ženske na vajetih in jih opominjajo, da ne bodo nikoli samostojne, zato naj se podrejajo njihovim zahtevam. Ob oskrunitvi njihove čistosti, postanejo vse ostale stvari brez vrednosti.

4. RAZLOGI ZA POSILJEVANJE MED VOJNO

Posilstvo med vojno je bilo vedno označeno kot neizogiben stranski produkt, posledica zmanjšane discipline in/ali neizogibno slabo vedenje potrebnih vojakov, ki so »izven nadzora« (Jacobs; 2000; 95). Ženske so znotraj varnostnega sistema specifična skupina. Predstavljajo najbolj ranljivo in pogosto žrtev med in po vojni. Tarče napadov so zaradi spola, socialnega statusa in vloge, ki dovoljuje moškim, da jih ponižujejo, zlorabljujejo ali celo ubijajo (Vlachova, Biason; 2004: 7).

Razlogov za posilstvo med vojno je več, njegov namen pa ni vedno in v vseh družbah enak. Funkcija posilstva je odvisna od zgodovinskega in kulturnega okvira in mora biti obravnavana za vsak primer posebej. Vsaka vojna je poglavje zase in novo iskanje vzrokov. Obstajajo nekatere pomembnejše razlage posilstev, oz. nameni, s katerimi so bila posilstva najpogosteje zagrešena.

4.1. Posilstvo kot naraven del vojskovanja

V naravi vsake institucije, kjer so moški ločeni od žensk in jim je dana dodatna moč puške. Ta povečana moč se lahko uporabi proti vsem ženskam, ker ženska kot žrtev posilstva v vojni ni izbrana zato, ker je predstavnica sovražnika, temveč zato ker je ženska, in potemtakem sovražnica. Vojska samih moških ne more drugače, kot da je prežeta z občutkom svoje lastne moške premoči, in v končni fazi je vojaški stroj samo dvignil to moško ideologijo do naslednje stopnje, do nesprejemljivega pretiravanja (Brownmiller; 1988: 65). Posilstvo je element, ki ga s seboj prinese vojno stanje. Podrejanje žensk omogoča moškim obnavljanje občutka dominacije in nepremagljivosti, ki so ga izgubili med bojevanjem.

Možnost posilstva med vojno postane lahko tudi iniciativa za sodelovanje v bojevanju. V vojni so normalni pogoji spolnega obnašanja nemogoči, lahko pa se

razvijajo nove fantazije brez kaznovanja (Skjelsbaek; 2000: 130-133). Podreditev ženskega telesa je torej v vojnem stanju nekaj naravnega. Izgubljene so vse njihove pravice do odločanja o svojem telesu. Susan Brownmiller (1988: 9) zatrjuje, da je posilstvo akt zmagovalca nad poražencem – ni še bilo vojne, v kateri zmagovalci ne bi posiljevali “poraženčevih žensk”. Posilstvo je neke vrste vojni plen. Ženske so posiljene, ker vojna poveča moškimi občutek, da imajo pravico, prevlado, požrešnost in družbeno dovoljenje da posiljujejo (Turshen, Twagiramariya; 1998: 11).

“Čuden je ta moški odnos do posilstva in vojne. Zagotovo bo prišlo do posilstev. Brezvestno, toda kljub temu neizogibno. Ko so možje možje in se bijejo med seboj, osvajajo nova ozemlja, podjarmljajo nova ljudstva, hiteč zmagi naproti, bo zagotovo prišlo do posilstev.” (Brownmiller: 1988; 35). Posilstvo naj bi bilo dovoljeno, ker možje izpostavljajo svoje življenje za dobrobit skupnosti in imajo z bojem pravico do vse lastnine. Med lastnino uvrščajo tudi ženske, ki v trenutku vojnega stanja izgubijo vse pravice in enakopravnost.

4.2. Posilstvo kot element moške komunikacije

Posilstvo se lahko obravnava kot simboličen način ponižanja moškega nasprotnika. To temelji na osnovi, da mora moški zaščititi žensko, ki je v njegovi lasti. Ko moški v konfliktni situaciji posili žensko nasprotnika, je to dokaz, da če že kot mož/oče ni sposoben zaščititi ženske, potem tudi ni sposoben zaščititi svoje lastnine, države, nacije,... Ženske so žrtve patriarhalne strukture, kar je močno povezano s kulturo (Skjelsbaek; 2000: 130-131). Ženska predstavlja lastnino, ki izgublja pomen z onečaščenim telesom. Njena bolečina ni pomembna, pomembnejša je izguba moške časti.

Moški podjarmljenega naroda imajo običajno posilstvo “svojih žensk” za dokončno ponižanje, spolni coup de grace². Ljudstvo premaganega naroda ima posilstvo za sestavino sovražnikovega zavestnega prizadevanja, da bi jih uničil. Dejansko si moški

² poslednji, smrtni udarec

običajno vzamejo k srcu posilstvo "svojih žensk" samo kot del svojega moškega trpljenja ob porazu. Ta egocentrični odnos je deloma celo pravilen. Poleg pristne, človekove skrbi za žene in hčere, ki so jim blizu in drage, je posilstvo, ki ga izvrši zmagovalec, neovrgljiv dokaz stanja moške impotence premaganca. Obramba žensk je bila dolgo znak moškega ponosa, enako, kot je bilo lastništvo nad ženskami, znak moškega uspeha. Posiljevanje, ki ga vrše zmagovalni vojaki, poruši vse preostale iluzije moči in lastnine moških premagane strani. Telo posiljene ženske postane ceremonialno bojišče, paradna steza zmagovalčevega pozdrava zastavi. Dejanje, ki je bilo izvršeno nad njenim telesom, je sporočilo moškega moškemu – živi dokaz zmage enega ter neuspeha in poraza drugega (Brownmiller; 1988: 41). Bolečino, ki jo doživi mož/oče ob ponižanju telesa svoje varovanke, moramo sprejeti, vendar ga ne bi smeli postavljati v ospredje, pred bolečino posiljene žrtve.

V vojni se prav pogosto dogodi posilstvo, ki ga je mož ali oče prisiljen gledati. Včasih pride do tega preprosto zato, ker je mož v bližini, pogosteje pa je to sestavni del načrta. Za posiljevalca je posilstvo ženske v vojni lahko prav v taki meri dejanje proti njenemu možu ali očetu kot proti njenemu telesu (Brownmiller; 1988: 42).

Na ta način skuša nasprotnik poraziti ali ponižati sovražnika - domnevnega lastnika ženskega telesa, streti voljo do odpora, kar pa ni vedno učinkovito, saj se nemoč zaščite žensk lahko spremeni v emocionalno spodbudo, da nadaljujejo vojno in skušajo ubraniti svojo lastnino. Vzrok posilstva kot element moške komunikacije je odvisen predvsem od kulture in statusa ženske v tej kulturi. Ta element posilstva je zastopan predvsem v patriarhalnih družbah, kjer so ženske le del lastnine moškega in same niso vredne prav nič, še manj pa ko so posiljene, oz. s svojo prisotnostjo sramotijo moškega. Posilstvo kot element moške komunikacije je sestavljeno iz moškega oddajnika in sprejemnika, prevodnik pa naj bi bilo žensko telo, kot stvar brez duše in življenja.

Moški vidijo posilstvo "svoje" ženske kot ponižanje svoje moškosti. Prav nič ni pomembno trpljenje ženske, temveč kako ta zločin prizadene in vpliva na moškega (Seifert; 1992).

4.3. Posilstvo kot način potrditve moškosti

Vojaško vodenje temelji na lojalnosti do naloge in lojalnosti med vojaki. Vojska se ne zanaša le na moške, temveč na moške, ki se obnašajo in delujejo po določenih pravilih. Proces preobrazbe dečka v vojaka olajša moškimi, da zagrešijo spolno nasilje v vojni situaciji. Pritisk skupine sovojakov otežuje posameznemu vojaku, da bi pri skupinskem posilstvu izaostal, kajti to bi ga označilo kot šibkega in nezanesljivega. Posilstvo ne bo imelo enakega učinka na posiljevalca, če ne bodo za ta zločin izvedeli poveljniki ali sovojaki (Skjelsbaek; 2000: 131-132). V obdobju surovosti si ne smeš nakopati sovražnikov med svojo vrsto, ki naj bi ti nudila oporo. Pokazati se moraš kot enakovreden sovojak, na katerega se lahko zanesesh in ki je potreben vojaški enoti, saj izkazuje lojalnost in enotnost enoti. Izobčenje iz enote bi lahko pomenilo še hitrejšo smrt, kajti v boju potrebuješ prijatelje, ki ti varujejo hrbet pred sovražnikovim ognjem. Strah pred izločitvijo je močnejši, kot strah pred slabo vestjo, ko prizadeneš šibkejši spol na najbolj intimen način.

Sama moškost vojaščine – brutalna moč orožja, primernege le za njihove roke, duhovna povezanost mož pod orožjem, moška disciplina danih in izvršenih ukazov, preprosta logika hierarhičnega poveljevanja – potrjuje moškimi to, kar so že dolgo slutili, da stojijo ženske ob robu, da so nepomembne v svetu, ki nekaj šteje, pasivni gledalci dogajanja v glavnem ringu (Brownmiller; 1988: 36).

Moški, ki zavrne ponudbo skupinskega posilstva, je obravnavan kot izdajalec vojaške enote in njegove krvi. Včasih ta pritisk k združitvi z moško skupino postane neke vrste energija, ki vspodbuja k posilstvu. Poželenje je le pomožna sila. Včasih mladi moški v vojni povzročijo posilstvo, da bi ustregli starejšim, njihovim oficirjem in si s tem pridobili nekakšno oče - sin odobravanje. Posilstvo je dokaz predanosti h krutosti enote. Moški s tem pokaže svojo zvestobo in krutost (Bjelić, Savić; 2002: 292-293). Zaradi vključitve v enoto, posamezni vojak ne odkloni posilstva. Vojak se prelevi v marionetno vlogo.

V stoletjih je posilstvo ženske postalo mera za zmago, del vojakovega dokaza moškosti in uspeha, otipljivo povračilo za izkazane zasluge. Seveda ni treba, da bi vojak, posiljevalec, tako razumel svoje dejanje. V samem njegovem bistvu lahko dobi posilstvo junaška razmerja, upravičena z ideologijo ali celo bogom (Brownmiller; 1988: 39). Prelaganje odgovornosti za povzročitev posilstva, vojakom prinaša mir. Zavedanje odgovornosti omogoča nadaljne povzročanje posilstev, ki se v času vojne, lahko sprevrže v naravno dejanje.

Izbruh posilstva med vojno zagotavlja povezavo med moško psihologijo in socialno zgradbo moškosti. Zanikanje in zadušitev nežnosti, občutljivosti in občutkov strahu, bojzani, je značilno za vojaško organizacijo in v njej morajo moški izkazati svojo moško identiteto. »Ženske« značilnosti, kot so čustvenost in empatija niso dovoljene, oz. so znotraj organizacije razvrednotene, podcenjevane. Posledica tega je, da se moški zatekajo k »moškim« rešitvam, ki jih proizvaja kultura in v katerih so bili deležni usposabljanja – nasilje, ki se lahko spremeni v posilstvo žensk (Seifert; 1992). Izguba občutka moškosti se poskuša pridobiti s podreditvijo ženske in njenega telesa. Obnova občutka moči, nadvlade - (moškosti), se lahko pridobi s pomočjo erotike in spolnosti.

Zavedati se moramo da vsi vojaki ne posiljujejo in da so vojske redko homogene: nekatere imajo visok prag tolerance do posilstev, druge ne (Skjelsbaek; 2000: 132).

4.4. Posilstvo kot način uničenja kulture nasprotnika

Ženske so večkrat označene kot biološke nosilke dane kulture in/ali etične skupine (Skjelsbaek; 2000: 132-133). V vojni predstavljajo večinski del civilne populacije. Zaradi njihove kulturne vloge in pomembne vloge znotraj družine, so glavne tarče, če nekdo želi uničiti kulturo (Seifert; 1992). Ženska skrbi za otroke, hrano, družino, kulturo, skupnost. Napad na žensko ne pomeni napad na njo samo kot individualno žrtev, temveč na

etično/versko/kulturno skupino, ki jo predstavlja (Skjelsbaek; 2000: 122). Ženske so žrtve posilstva, ker omogočijo civilni populaciji, da deluje in svoji skupnosti stoji ob strani (Turshen, Twagiramariya; 1998: 11).

Posilstvo prinaša s seboj možno zanositev in donositev sovražnikovega otroka ali zaradi fizičnih poškodb, ki pogosto spremlja posilstvo, onemogočeno možnost rojevanja. Ženske so žrtve tudi zaradi lastne biologije. Posiljene so zato, ker lahko rojevajo (Skjelsbaek; 2000: 130-133). Napad je tako najbolj učinkovit, ko ženska zanosi. Sovražnost je prenešana ne samo na skupnost, temveč tudi na naslednjo generacijo (Shanks, Schull; 2000). Otroci nasprotnikove vojske najpogosteje niso zaželeni v prizadeti skupnosti. Bjelić in Savić (2002: 313) menita, da bi z rojstvom "razrečene" krvi izginile prizadete kulturne/etnične skupine.

Uničenje kulture in ne nujno tudi poraz sovražnikove vojske, lahko obravnavamo kot primarni cilj bojevanja. Le skozi uničenje kulture, ki zajema uničenje ljudstva, lahko porazimo sovražnika (Seifert; 1992). Uničenje kulture je povezano predvsem s poznavanje kulturnih norm. Zapovedi, da žena pripada le možu in nikomer drugemu, se lahko izkoristi v smislu, da posiljene ženske mož ne sme sprejeti v svoj dom. Zanj je onečaščena. Nek Albanec je izjavil, da bi se ločil od svoje žene, pa čeprav bi imela skupaj že 20 otrok. Ženske zato raje umrejo, kot pa da bi bile žrtve posilstva (Bjelić, Savić; 2002: 316). Ženska kot oblkovalka in prenašalka kulture ne sme ponovno prevzeti vloge matere, oz. se raje poda v smrt, saj ve, da ne more biti v patriarhalni družbi več sprejeta pod okrilje moškega. Nefleksibilnost norm, tako lahko v skrajnih razmerah, uniči tudi lastno družbo.

4.5. Posilstvo kot posledica sovraštva žensk

Posilstvo ostaja ekstremno dejanje moškega nasilja nad ženskami, ki se ne bi dogajal brez občutka sovražnosti do žensk. Sovraštvo je tako veliko, da se moški s samim posilstvom ne zadovolji in ne sprostijo vse sovražnosti do ženske, temveč mora svojo žrtev še izmaličiti (reže prsi, trebuh,...) po končanem nasilnem spolnem odnosu (Seifert: 1922). Vse bolj enakopraven položaj žensk v družbi zmanjšuje moškimi občutek njihovega gospodovanja in nadzorovanja. Kaotično stanje vojne ponuja moškimi povrnitev občutka dominacije nad ženskami, v primerih njihove telesne podreditve. Samo ponižanje z onečastitvijo telesa včasih ne zadostuje, zato sledijo poškodbe telesa ali celo uboj žrtve. S posilstvom poskušajo nekateri ponovno postaviti ženske v podrejeni položaj. Ta način, pa se mi zdi utopičen.

Ženske niso posiljene, ker so sovražnice, temveč, ker so predmet fundamentalnega sovraštva, ki dokazuje kulturno brezobzirnost v času vojne. Ženske so žrtve moškega, ki je sovražnik žensk (Skjelsbaek; 2000: 130-133). Za moške je vojna odlično psihološko ozadje, da dajo duška svojemu podcenjevanju žensk (Brownmiller; 1988: 39). Starejše ženske priznavajo, da so jih posilili mlajši moški z namenom ponižanja, saj je tradicija v Afriki visoko spoštovanje starejših (Lindsey; 2001: 43).

“Koncept sovražnika” je v tem primeru problematičen. Sovražniki ponavadi vejo, da so sovražniki drug drugemu. Nekdo, ki je napaden, ponavadi udari nazaj. Nič od tega ne velja v odnosih med spoloma. Ženske ponavadi ne pričakujejo, da bodo napadene v masovnem številu, niti ne vedo, zakaj so žrtve napada, v obliki posilstva. Ženske niso posiljene ker so sovražnice, temveč ker so objekt osnovnega sovraštva, ki je rojen v nenamernih kulturnih normah, ki privrejo na dan v obdobju vojne (Seifert; 1992).

Posilstvo je najbolj dramatičen povzetek neenakosti moških in žensk ter poniževanja in zatiranja žensk s strani moških. To ni občasen odklon, temveč globoko vkopana družbena praksa, ki hkrati izraža in krepi neenakopravnost, ponižanje in zatiranje žensk (Primorac; 2002: 194).

4.6. Ostali najpogostejši vzroki za posilstvo

Posilstvo je orožje vojne s katerim širimo politični teror. (Turshen, Twagiramariya; 1998: 11). Posilstvo je uporabljeno proti ženskam ali članom družine kot oblika mučenja, ranljivosti, prodobitje informacij, ponižanja in ustrahovanja, ter kot kaznovanje za dejanska ali domnevna dela.

Uporabljeno je tudi za »etnično čiščenje«, kot širjenje strahu, z namenom prisiliti ljudi, da bi zapustili ozemlje. S široko razširjenim in sistematičnim posilstvom in prisilno oploditvijo, je usmerjeno k uničenju etnične skupine.

Posilstvo je bilo izvajano tudi na sadističen način – pred očmi članov družine, vključno z otroci, z zlonamernimi poškodbami npr. rezanje prsi (Lindsey; 2001: 52) in za pridobitev psihološke prednosti pred sovražnikom (Vlachova, BIASON; 2004: 16).

Med razloge za posiljevanje v vojni lahko vključimo tudi alkohol, daljšo abstinenco in status vojne kot »spolni stimulator« (Bjelić, Savić; 2002: 283).

5. PRAVNA ZAŠČITA ŽENSK PRED POSILSTVOM MED VOJNO

Spolno nasilje nad ženskami v vojnah, ni bilo resno obravnavano vse do vojne na ozemlju nekdanje Jugoslavije (1991-1995) in genocida v Ruandi (1994). Posilstvo in spolno nasilje nad ženskami je bilo do tedaj obravnavano kot sestavni element vojne, ki je bil le malokdaj proučevan.

Ženevske konvencije in dopolnilna protokola zagotavljajo in poudarjajo pomen posebni zaščiti ženskam zaradi njihove ranljivosti do spolnega nasilja v času vojne. 27. člen (2. odstavek) **4. Ženevske konvencije** pravi, da je “ženske treba zaščititi zlasti pred vsakršnim napadom na njihovo čast, predvsem pred posilstvom, vsiljeno prostitucijo in drugim nedostojnim ravnanjem.” (4. Ženevska konvencija: Ženevska konvencija za zaščito civilnih oseb med vojno, 1949). Posilstvo je v tem členu označeno kot užalitev časti in ugleda ženske ali kot zločin, ki ni v skladu z moralo, napad na ugled celotne družine,... in ne kot nasilje nad človeškim bitjem (Kosić; 2001). 147. člen 4. Ženevske konvencije označuje namerno povzročanje trpljenja ali resne poškodbe telesa ali zdravja, mučenje in nehumano ravnanje kot protizakonito in brezobzirno. Med nehumano ravnanje in povzročeno trpljenje lahko uvrstimo tudi posilstvo, ki ga v nekaterih primerih spremljajo tudi resne poškodbe telesa.

76. člen **I. Dopolnilnega protokola k Ženevskim konvencijam** vsebuje ukrep zaščite žensk pred posilstvom v meddržavnih spopadih. Ženske so deležne posebnih obzirov in zaščite zlasti pred posilstvom, prisilno prostitucijo in katerokoli drugo obliko nespodobne žalitve. (I. Dopolnilni protokol k Ženevskim konvencijam o zaščiti žrtev mednarodnih oboroženih spopadov, 1949).

4. člen (2. odstavek, e. pododstavek) **II. Dopolnilnega protokola k Ženevskim konvencijam** prav tako prepoveduje žalitev človekovega dostojanstva, zlasti poniževalno ravnanje in degradiranje, posilstvo, prisilno prostitucijo in katerokoli obliko nespodobnega napada v nemedržavnih spopadih (II. Dopolnilni protokol k Ženevskim

konvencijam o zaščiti žrtev v nemednarodnih oboroženih spopadih, 1949).

Posilstvo je po **Statutu mednarodnega sodišča v Haagu** (5. člen) eksplicitno obravnavano kot zločin proti človeštvu le, če je razpršeno in storjeno sistematično, v smislu strategije etničnega čiščenja. Iz tega je razvidno, da ni v ospredju interes ženske. Posilstvo je obravnavano kot zločin proti določeni etnični skupini, proti ženski kot lastnini moškega in ne kot zločin, storjen ženski kot posameznici – zločin proti njenemu telesu. Posilstvo in spolno nasilje sta spoznana kot kršenje zakonov in običajev vojne (3. člen), in kot genocid (4. člen). Kljub temu pa posilstvo v Ženevski konvenciji (Nikolić-Ristanović; 2000: 162), ni jasno označeno kot zločin, temveč kot nečloveško ravnanje in namerno povzročanje velikega trpljenja ali resnih poškodb telesa ali zdravja (2. člen).

Svetovna konferenca o človekovih pravicah, je pod okriljem ZN, 12. julija 1993, sprejela **Dunajsko deklaracijo** in program delovanja. V 28. členu je izražen strah nad množično kršitvijo človekovih pravic, še posebej nad oblikami, kot so genocid, »etnično čiščenje«, sistematično posiljevanje žensk v vojni situaciji, množični odhod beguncev,... (Dunajska deklaracija; 1993). Vse to obravnava kot kršenje mednarodnih človekovih pravic in humanitarnega prava (Kosić; 2001).

Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča (MKS): pristojnost sodišča je omejena na najtežja hudodelstva, ki zadevajo mednarodno skupnost kot celoto (5. člen statuta). To so: genocid, hudodelstva zoper človečnost, vojna hudodelstva in agresija (Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča; 1998).

Rimski statut v (g) točki prvega odstavka 7. člena vključuje posilstvo, spolno suženjstvo, prisilno prostitucijo, prisilno nosečnost, prisilno sterilizacijo med hudodelstva zoper človečnost, če so le ta storjena kot del širokega in sistematičnega napada, usmerjenega zoper civilno prebivalstvo. Če so storjena v mednarodnem ali notranjem konfliktu, se ta kazniva dejanja obravnavajo tudi kot vojna hudodelstva (Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča; 1998).

8. člen Rimskega statuta ločeno obravnava vojna hudodelstva, storjena v mednarodnih in nemednarodnih oboroženih spopadih. Statut navaja izčrpen seznam vojnih hudodelstev, in sicer 34 hudodelstev, storjenih v mednarodnih konfliktih, in 16 v nemednarodnih. V glavnem so črpani iz Ženevskih konvencij in Haaških pravilnikov (Zagorac; 2001: 54). 8. člen v (b) odstavku obravnava druge hude kršitve zakonov in običajev, ki se uporabljajo v mednarodnih oboroženih spopadih po veljavnem mednarodnem pravu. Med njimi je v pododstavku (xxii) posiljevanje, spolno suženjstvo, vsiljena prostitucija, prisilna nosečnost, prisilna sterilizacija ali katera koli druga oblika spolnega nasilja, ki je tudi huda kršitev Ženevskih konvencij (Rimski statut Mednarodnega kazenskega; 1998). 8. člen v (e) odstavku zajema druge hude kršitve zakonov in običajev, ki se po veljavnem mednarodnem pravu uporabljajo v nemednarodnih oboroženih spopadih. Pododstavek (vi) zajema posiljevanje, spolno suženjstvo, vsiljeno prostitucijo, prisilno nosečnost, prisilno sterilizacijo ali katero koli drugo obliko spolnega nasilja, ki je tudi huda kršitev Ženevskih konvencij (Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča, 1998).

Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča posilstvo označuje kot situacijo, kjer je žrtvi odvzeta možnost privolitve v spolno dejanje, vključno z zagotovitvijo izogibanja poškodbam in zagotovitvijo osnovnih potreb. Rimski statut priznava posilstvo in druge oblike spolnega nasilja, povzročene s strani vojakov, bojnikov v času oboroženega konflikta, kot vojni zločin. Ko je posilstvo ali spolno nasilje povzročeno kot del široko razširjenega napada na katerokoli civilno prebivalstvo, je obravnavano kot hudodelstvo zoper človečnost, in v nekaterih primerih, kot element genocida.

Z resolucijo VS številka 827 (1993) je Varnostni svet še enkrat izrazil hudo vznemirjenost ob nadaljevanju poročil o široko razširjenih in očitnih kršitvah mednarodnega humanitarnega prava, do katerih prihaja na ozemlju nekdanje Jugoslavije in še posebej v Republiki Bosni in Hercegovini, vključno s poročili o množičnih pobojih, množičnem, organiziranem in sistematičnem prepiranju in posiljevanju žensk ter nadaljevanju prakse "etničnega čiščenja", vključno z namenom pridobitve in obdržanja ozemlja. Varnostni svet verjame, da bo ustanovitev mednarodnega sodišča in pregon

oseb, domnevno odgovornih za hude kršitve mednarodnega humanitarnega prava, prispevalo k zagotavljanju ustavitve takih kršitev (Zagorac; 2003: 253).

Statut mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo je bil sprejet 25. maja 1993 z resolucijo VS št. 827 (Statut mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo, 1993). Konkretno omenja posilstvo le v 5. členu, ko govori o hudodelstvih zoper človečnost in dodeljuje mednarodnemu sodišču pristojnost za kazenski pregon oseb, odgovornih za storitev naslednjih hudodelstev, če so bila storjena v mednarodnih ali notranjih oboroženih spopadih in usmerjena zoper katerokoli civilno prebivalstvo:

- (a) umor
- (b) iztrebljanje
- (c) zaslužnjevanje
- (d) deportacija
- (e) odvzem prostosti
- (f) mučenje
- (g) posilstvo**
- (h) preganjanje na politični, rasni ali verski osnovi
- (i) druga nečloveška dejanja (Statut mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo, 1993)

VS v resoluciji številka 955 (1994) izraža hudo zaskrbljenost nad poročili, ki kažejo na to, da so bili v Ruandi storjeni genocid in druge sistematične, široko razširjene in hude kršitve mednarodnega prava. VS verjame, da bo ustanovitev mednarodnega sodišča za kazenski pregon oseb, domnevno odgovornih za genocid in druge zgoraj omenjene kršitve mednarodnega humanitarnega prava, prispevala k zagotavljanju ustavitve takih kršitev in učinkovitega zadoščenja (Resolucija VS št. 955, 8.11.1994).

Statut mednarodnega kazenskega sodišča za Ruando je bil sprejet 8. novembra 1994, z resolucijo VS št. 955. V 3. členu, ki govori o hudodelstvih zoper človečnost, dodeljuje mednarodnem sodišču pristojnost za kazenski pregon oseb, odgovornih za

storitev naslednjih hudodelstev, če so bila storjena v mednarodnih ali notranjih oboroženih spopadih in usmerjena zoper katerokoli civilno prebivalstvo:

- (a) umor
- (b) iztrebljanje
- (c) zaslužnjevanje
- (d) deportacija
- (e) odvzem prostosti
- (f) mučenje
- (g) posilstvo**
- (h) preganjanje na politični, rasni ali verski osnovi
- (j) druga nečloveška dejanja (Statut mednarodnega kazenskega sodišča za Ruando, 1994)

V 4. členu je Mednarodno sodišče za Ruando pristojno za kazenski pregon oseb, ki so storile ali ukazale storiti hude kršitve skupnega 3. člena Ženevskih konvencij, z dne 12. avgusta 1949, za zaščito žrtev vojne in Drugega dopolnilnega protokola k tem konvencijam, z dne 8. junija 1977. Te kršitve vključujejo, ampak niso omejene zgolj na:

- (a) napad na življenje, zdravje in fizično ali duševno celovitost oseb, še posebej umor, kakor tudi okrutno ravnanje, kot je mučenje, pohabljanje ali katera koli oblika telesnega kaznovanja;
- (b) kolektivno kaznovanje;
- (c) jemanje talcev;
- (d) teroristična dejanja;
- (e) napade na osebno dostojanstvo, še posebej zaničevalno in poniževalno ravnanje, **posilstvo**, vsiljeno prostitucijo in vsakršno obliko nedostojnega napada;
- (f) plenjenje;
- (g) izrekanje obsodb in izvrševanje smrtnih kazni brez predhodne sodbe pravilno ustanovljenega sodišča, ki zagotavlja vsa pravna jamstva, ki so med civiliziranimi narodi priznana kot nujna;
- (k) (h) grožnje, da bo storjeno katero koli od naštetih dejanj (Statut mednarodnega kazenskega sodišča za Ruando, 1994)

Pod določenimi pogoji, je lahko tudi posilstvo genocidno dejanje, kar je bilo prvič v zgodovini, razglašeno septembra 1998. Takrat je namreč MKSR v enem izmed primerov razsodilo, da je posilstvo genocidno dejanje, če je uporabljeno kot metoda za uničenje zaščitene skupine s povzročanjem hudih telesnih ali duševnih poškodb (prim. 2.b odstavek 6. člena Rimskega statuta). Poleg tega je sodeči senat MKSR menil, da se posilstvo lahko uporablja tudi za preprečevanje rojstev znotraj take skupine (prim. z (d) odstavkom 6. člena Rimskega statuta). V družbah, kjer se etnična pripadnost določa z identiteto očeta, se namreč lahko s posilstvom žrtve z namenom spočetja le tej prepreči, da bi rodila otroka znotraj njene etnične skupine. (Zagorac; 2001: 52).

Nevidnost žensk in spolnega nasilja je kmalu prišlo h koncu z dogodki, ki so se zvrstili med vojno v bivši Jugoslaviji. Kljub temu, da je spolno nasilje proti ženskam že dolgo tema teles za človekove pravice, je vojna v bivši Jugoslaviji vzpodbudila mednarodno skupnost k razvoju človekovih pravic: označiti posilstvo kot hudodelstvo zoper človečnost (Gardam; 1998).

Resolucija 1325 ZN Varnostnega sveta: Ženske, mir in varnost (25. 10. 2000)
Resolucija poziva vse strani v oboroženem konfliktu, naj sprejmejo posebne ukrepe za zaščito žensk in deklet pred spolnim nasiljem, še posebej pred posilstvom in drugimi oblikami spolne zlorabe, ter vsem oblikam nasilja v času oboroženega konflikta. (Vlachova, BIASON; 2004: 228).

UNHCR je leta 1995 izdala resolucijo, kjer označujejo posilstvo kot kršenje minimalnih človekovih standardov. Posilstvo ustreza genocidu, kadar je to storjeno z namenom uničenja dela ali celotne skupine (Weissbradt; 2001: 788).

5.1. Nekaznovanje povzročiteljev posilstev in spolnega nasilja v vojni

Vse prepogosto povzročitelji spolnega nasilja in posilstva v vojni ostajajo nekaznovani. Dejavnikov, ki pripomorejo k nekaznovanju zločincev, je veliko in vključujejo:

- širok spekter brezbriznosti do številnih oblik nasilja nad ženskami
- tiho sprejetje posilstva in drugih oblik spolnega nasilja kot neizogiben del vojne
- grožnje in povračilo tistim, ki bi razkrili zlorabljanje
- obstoj posebnih nacionalnih zakonodaj v nekaterih državah, ki preprečujejo sojenje za zločine storjene med vojno
- zakoni pomilostitve hudodelcem kot del »gradnje-miru«.

Število izjav pred sodiščem je premajhno. Veliko žensk se čuti onečaščene. Bojijo se zavrnitve s strani moža, družine in skupnosti, če bi priznale, da so bile žrtev posilstva. Strah pred ločitvijo ali možnost, da so obravnavane kot »neporočljive« je vzrok, da bi zločin priznale. Ekonomska in socialna odvisnost od moških v večini družb prispeva k strahu pred priznanjem posilstva (Amnesty International USA, 2000).

Preprečitev posilstev in drugih oblik spolnega nasilja mora biti vključeno v nacionalne zakone, vojaške kodekse in priročnike. Tako so lahko storilci kaznovani in posilstvo se na tak način lahko celo prepreči. Do tega spoznanja pa je potrebno priti na državni in mednarodni ravni (Charlotte; 2001: 63).

6. POSLEDICE POSILSTVA IN POMOČ ŽRTVAM

Po samem dejanju posilstva »nočna mora« žrtve še zdaleč ni končana. Pravzaprav lahko rečemo, da se najtežji del, to je iskanje volje, moči do življenja in ljubezni do samega sebe, šele začinja. Občutek krivde, strahu pred stigmatizacijo, pridobljene poškodbe, žrtvi močno zmanjšujejo samozavest. Kje iskati pomoč, če jo sploh iskati! Soočanje z normami v nekaterih družbah, ki žrtev posilstva obsojajo enako, kot povzročitelja tega dejanja, je težko. Temu se žrtve poskušajo izogniti z zamolčanjem zločina, kar pa tudi ni prava rešitev. Najhujša posledica posilstva je novo življenje, ki lahko zraste v žrtvi. Takrat ni mogoče z molkom uiti sankcijami skupnosti, kajti narava ne skriva novega življenja, pa čeprav je bil to spočeto v aktu nasilja.

Samo zavedanje, da prihaja v obdobju vojne do posiljevanja žensk, ni dovolj. Potrebna je predvsem zdravniška in psihološka pomoč žrtvam in zagotovitev možnosti ponovnega zaživetja. Da bi žrtev posilstva lahko živela tako življenje, kot pred tem dejanjem, ni možno, lahko pa žrtvam pomagamo, da lažje živijo s to izkušnjo.

Žrtve posilstva in spolnega nasilja potrebujejo takojšno ustrezno in zadostno zdravniško skrb (vključno s pre- in post nosečniško oskrbo za tiste, ki so zanosile) ter psihološko pomoč. Potrebna je torej ustrezna medicinska oskrba za poškodbe in bolezni nosečih žrtev posilstva ter njihovih novorojenih otrok.. Da bi se žrtve izognile izgnanstvu ali kaznovanju, potrebujejo ustrezno okolje, kjer bodo lahko brez strahu spregovorile o svoji izkušnji. Oskrba naj poteka v skladu z zaupnostjo in občutljivostjo, v skladu z žrtvinim kulturnim ozadjem, večinoma z ženskim osebjem in tolmači (Charlotte; 2001: 63).

Prvi korak pomoči žrtvam, je zagotoviti jim ustrezen občutek varnosti, ne samo ta trenutek, temveč jim tudi zarisati primerno prihodnost.. Žrtev potrebuje pomoč večih strokovnjakov z namenom, da se počasi zave, da na svetu ni sama, da obstajajo ljudje, ki ne stigmatizirajo in nudijo svoje znanje pomoči potrebnim. Najtežje za žrtev je, ko je le ta odrinjena od svoje skupnosti. Takrat ne najde več smisla življenja. Strokovnjaki žrtvi

lahko pomagajo tako, da na svoje življenje gleda bolj samozavestno in spoštuje svoje telo, čeprav je bilo omadeževano brez njene privolitve.

Najpomembnejše je vprašanje, kje žrtev posilstva lahko poišče pomoč. Največkrat so žrtve sposiljene v svojem domu ali na poti v begunska taborišča, včasih tudi v taboriščih samih. Zavedati se moramo, da je žrtev posilstva med vojno veliko. Zločin je usmerjen na ženske določene verske, politične, rasne skupnosti. Norme posameznih skupnosti dodatno otežujejo žrtvam, da zločin prijavijo, kar izkoriščajo tudi posiljevalci, saj se zavedajo, da ne bodo kaznovani.

Medicinsko osebje, ki dela v konfliktnih situacijah mora biti usposobljeno, da spozna žrtev posilstva in ugotovi posledice (Shanks, Schull; 2000). Najtežja je pridobitev priznanja o posilstvu. Zato je potrebno, da je medicinsko osebje usposobljeno tako, da posilstva ne razbere samo iz ran, temveč tudi iz obnašanja človeka.

Najpogostejša ovira za priznanje je žrtvin odpor, da bi prijavila zločin. Da bi zmanjšali to oviro, moramo zagotoviti dovolj žensk., kot zdravstvenih delavk. Za obravnavo takih primerov, jih je potrebno ustrezno izobraziti in jim nuditi potrebno količino časa, da z žrtvijo vzpostavijo varen in zaupen odnos.. Tako bi bilo za preiskave begunk v begunskih taboriščih potrebno vsaj 30% (idealno 50%) ženskega medicinskega osebja, kajti. v begunskih taboriščih je do priznanja zelo težko priti, saj so begunci postavljeni v vrsto pod žgočim soncem, zdravstveni delavci pa sprejmejo od 80 do 100 ljudi na dan. V takih razmerah je težko vzpostaviti udobno okolje za razkritje tako občutljive problematike (Shanks, Schull; 2000).

Mednarodni komite Rdečega križa pomaga žrtvam spolnega nasilja na različne načine - pregledajo jih zdravnice in jih testirajo o prenosljivih spolnih boleznih. Žrtve posilstva pregledata tako ginekologinja, kot tudi psihologinja, ter jim ustrezno svetujeta. Vse te stroške plača Mednarodni komite Rdežega križa (Charlotte; 2001:62).

Ženske so prisiljene vzgojiti otroke, ki so bili spočeti kot posledica posilstva. Medicinska pomoč za nosečnice ali doječe matere je redka in nezadostna. Ženske, ki so bile žrtve posilstva, se morajo soočiti tudi s strahom, da so lahko zapuščene in izločene iz skupnosti, če bodo razkrile, kaj se jim je zgodilo (Charlotte; 2001: 173). Veliko pomankljivost zasledimo tudi v materialni pomoči žrtvam in novorojenim otrokom, ki je minimalna, ali pa je sploh ni.

Poleg zagotavljanja zdravljenja posameznim preživelim, je zdravstvena skupnost igrala pomembno vlogo pri raziskovanju in dokumentiranju posilstev. Taka dokumentacija lahko pomaga dokazati številčnost primerov posilstev med vojno in naložiti odgovornost povzročiteljem. Posilstvo v vojni ne prizadane le posameznike, temveč tudi družino in skupnost, ki ji žrtev pripada (Swiss; 1993).

6.1. Vloga zdravniške skupnosti

6.1.1. Dokumentiranje incidentov posilstva med vojno

Zdravniški delavci imajo edinstveno možnost prepoznanja in dokumentiranja posamezne primere posilstev med vojno in zdravljenje preživelih tega zločina. Ženske, ki so bile posiljene pogosto iščejo zdravniško pomoč, čeprav ne priznajo, da so bile žrtve posilstva. Za zdravniške delavce je pomembno, da so pozorni na fizične ugotovitve, ki spremljajo posilstvo, kot so znaki nasilja na genitalijah (poškodba, raztrganje, ali včasih težje poabljenje in poškodbe medenične votline, kot tudi mehurja in danke), poškodbe ram in prsnega koša in drugi dokazi o nasilnem dejanju kot so izpuljeni lasje na zadnjem delu glave ali poškodba čela. Ker posilstvo spremljajo pretepi in drugi načini mučenja, posilstvo lahko spremljajo znaki nasilja tudi na drugih delih telesa (New PHR Report). Zapisi zdravniškega osebja o primerih posilstev so lahko pomembni dokumenti pri dokazovanju zločina posilstva.

6.1.2. Uporaba zdravniških zapiskov za potrditev široko razširjenega posilstva

Zdravniške ekipe so zbirale podatke o splavih, porodih, znanih nosečnostih, kot posledicah posilstev, ter o spolno prenosljivih boleznih. Namen tega ni, da bi prišli do natančnega števila storjenih dejanj, kar je nemogoče, temveč da bi tudi s pomočjo zdravniških podatkov lahko predvideli stopnjo nasilja, ne pa samo na podlagi izpovedi ljudi (New PHR Report). Povezanost zdravniškega osebja omogoča natančnejše analize in proučevanje intenzivnosti posilstev, iz česar je možno razbrati in predvideti glavne vzroke za taka dejanja.

6.1.3. Uporaba medicinskih znanstvenih tehnik za potrditev izjav o individualnih posilstev

V večini vojn so vojaki ženskam, ki jih posilijo, popolni tujci. Tako mednarodni, kot civilni konflikti potekajo med etničnimi skupinami, ki so pred vojno geografsko ločene. V bivši Jugoslaviji pa so ženske pogosto poznale imena in včasih tudi moškega, ki jo je posilil. Nekaterim ženskam, ki so zmožne poiskati ginekološko pomoč v dnevni ali dveh po posilstvu, lahko zdravniki delček sperme odvzamejo in jo shranijo za poznejšo analizo. Posiljene ženske lahko tkivo posteljice (pri splavu ali rojstvu) zamrznejo in ohranijo za nadaljna testiranja. Alternativa so krvni vzorci matere in otroka, ki so kadarkoli, kot dokaz, uporabni. Ujemanje DNK ali človeških limfnih antigenih proteinskih znakov takih vzorcev lahko pomaga določiti starševstvo več let po tem in sicer s pomočjo krvnih vzorcev ali lasnih mešičkov domnevnih povzročiteljev (New PHR Report). Težava se pojavi pri pridobivanju vzorcev posiljevalcev. Ne moramo namreč zahtevati, da se testirajo vsi moški, ki so sodelovali v boju in jih iskati na tak način.

6.1.4. Zdravljenje travme

Zdravniška zatočišča so najpogostejši kraji, kamor se posiljene ženske zatečejo po pomoč.

Po posilstvu ženske trpijo za travmo posilstva. Ženske, ki zanosijo papogosto zbolijo še za čustveno in psihološko travmo. Zdravniki v bivši Jugoslaviji so opisali, da se ženske na to odzovejo z zanikanjem, različnimi depresijami, z zanemarjenjem ali odklanjanjem otroka po rojstvu. Nekatere ženske so imele na izbiro možnost splava, druge, ki so živele na kmečkem podeželju ali so bile pridržane, so bile prisiljene nezaželenega otroka roditi (New PHR Report). Ženske, ki jih zaradi tradicionalnih norm zavrne družina in skupnost, nimajo možnosti iskati tolažbo in pomoč drugje, kot v zdravniških zatočiščih.

Posilstvo navadno pusti resne in dolgo trajajoče psihološke posledice, ki so zapletene in oblikovane po socialnih in kulturnih razmerah, v katerih se je posilstvo zgodilo. Kratkotrajne posledice posilstva so šok, strah pred poškodbami ali smrtjo, ki žrtve paralizira, ter občutek izgube nadzora nad svojim telesom. Dolgotrajne posledice so lahko dolgotrajni strahovi, izogibanje situacijam, ki bi vzbudile spomine na posilstvo, občutek sramu, šibko spominjanje na dogodek, vsiljive misli na zlorabo, zmanjšana možnost na splošno prilagajanje življenja in otežena ponovna vzpostavitev intimnega razmerja (Swiss; 1993).

Stigmatizacija, kulturni ali verski odnos, čustvena travma, fizična zloraba, manipulacije in zgodovinska nekaznovanost zločina, so naredili spolno nasilje ekstremno učinkovito orožje vojne in uničenja. Spolno nasilje vzpodbuja tudi zlom legalnega sistema, uničenje zaščite, povzroča v vojni zmedo in vpliva na, brutalnost in psihologijo bojevanja (Lindsey; 2001: 51).

Ženske, ki so bile deležne spolnega nasilja, potrebujejo tako zaščito pred ponovnim zločinom, kot tudi pomoč za zdravljenje psihičnih in fizičnih posledic. Ženske in celo dekleta se soočijo s spolno prenosljivimi boleznimi, psihičnimi travmami ali včasih celo s

pohabljenjem, nosečnostjo, splavi, menstrualnimi problemi in psihološko travmo, poškodbami ali nalezljivimi in mentalnimi zdravstvenimi problemi.

Žrtve posilstva ali drugih oblik spolnega nasilja se lahko soočijo s problemi, kot so izgon ali ustrahovanje s strani povzročitelja, kajti če pregovorijo, bodo žrtve lahko tudi njihovi družinski člani. To je še posebej pomembno v zelo tradicionalnih ali patriarhalnih skupnostih, kjer je velik poudarek na nedolžnosti in čistosti žensk; neporočene ženske in dekleta niso več vredna poroke, poročene ženske pa lahko mož in družina zavrne. Preživele so lahko obtožene prešuštva, prostitucije in/ali ponižanja družine – to so zločini, ki so lahko kaznovani z zaporno in/ali smrtno kaznijo. Posilstvo povzroči fizično in psihično trpljenje žrtvi, kot tudi njeno ponižanje in distanciranje njene družine od skupnosti (Lindsey; 2001: 54). Poškodbe genitalnih ali analnih predelov telesa so najpogostejše, čeprav so poškodbe lahko po vsem telesu (Doyal; 1995: 70).

Posilstvo lahko privede do nosečnosti. Nekatere ne želijo donositi ali pa so v to prisiljene s strani družine. Če so v to prisiljene, večkrat naredijo splav same, brez zdravniške pomoči, ali pa celo naredijo samomor. Pristop pomoči k žrtvam posilstva mora biti sprejemljiv, glede na njihove socialne in verske temelje (Lindsey; 2001: 54). Neka ženska je pričala: « žrtvev posilstva v njihovi skupnosti ne bo videla obraza Mohameda zadnji dan življenja.» To pomeni, da ne bo nikoli videla raja, temveč bo obsojena na plamene pekla za večnost (Lindsey; 2001: 173).

Takojšne posledice posilstva, ki prizadane večino posiljenih žensk vključije:

- čustvene simptome (šok, intenziven strah, jokavost, jezo, sramoto, nemoč, razdražljivost, otrplost)
- psihološke simptome (zmedenost, nezaželeni spomini, zmanjšana koncentracija, samoobtoževanje)
- fizični simptomi (telesne poškodbe, spolno prenosljive bolezni, mišična napetost, utrujenost, sprememba spanja, apetita, spolnoti, prehranjevalno-črevesni problemi, povečan utrip srca, bolečine).

Dolgotrajne posledice posilstva v vojni so lahko kompleksne in resne, vključno s poškodbami in spolno prenosljivimi boleznimi, vidnimi osebnostnimi spremembami-nezaupanje, jeza in osamitev in s pihičnimi motnjami, kot so:

- posttravmatski stres: podoživljanje travme, spominov, sanj, izogibanje spominom in čemurkoli, kar bi spominjalo na dogodek, izguba spomina, zaskrbljenost, moteno spanje
- depresija: izguba upanja, samovrednosti, motivacije, namena življenja, utrujenost, zmanjšan užitek v prej privlačnih stvareh, sprememba v spanju in prehranjevanju, samomorilske misli ali dejanja
- alkohol in druge substance

Zdravljenje je namenjeno k zmanjšanju simptomov in izboljšanju kvalitete življenja (A National Center for PTSD Fact Sheet; 2003).

7. ZAKLJUČEK

Najbolj tihe oblike vojnih zločinov predstavljajo najbolj krute oblike zastraševanja. Ni samo orožje tisto, ki pušča za seboj mrtve, ter fizične in psihične poškodbe. Nasilna dejanja ljudi posegajo tudi v območje spolnosti. Posilstvo v vojni predstavlja eno izmed najpogosteje uporabljenih oblik terorja in zastraševanja civilnega prebivalstva v zgodovini. Med žrtvami največkrat zasledimo ženske, kar pa ne pomeni, da med njimi ni tudi moških. Prvo hipotezo, ki pravi, da je posilstvo med vojno orožje terorja in oblika zastraševanja civilnega prebivalstva, potrjujem. Strah pred nasilno spolno podreditvijo nasprotnikovim vojakom je utemeljen v poglavju proučevanja izbranih vojn 20. stoletja. Žrtve so se poskušale pred tem zločinom ubraniti na različne načine. Skrivanje, pohabljanje in zanemarjanje telesa so bile najpogosteje uporabljene metode. Nekatere žrtve tem načinom obrambe niso zaupale, zato so si raje vzele življenje same, kot pa da bi ponudile možnost ponižanja nasprotnikovi vojski. Še težje breme pa nosijo žrtve posilstva, katere pripadajo družbi, ki zagovarja tradicionalne vrednote, ki ne dopuščajo njihove vrnitve v družino. Čast družine predstavlja večjo vrednost, kot preživetje zločina. Zavedanje, kakšne posledice prinaša posilstvo v družbo, ki je namenjena uničenju, omogoča in utrjuje tak način vojskovanja. Norme, ki omejujejo in ne dopuščajo sprejetja oskrunitve telesa, kljub žrtvinemu nasprotovanju, same uničujejo družbo, ki je take norme sprejela. Sovražniki vidijo v tem način, kako postopno uničiti civilni del prebivalstva in onemogočiti njihov upor.

Stopnja demoralizacije je v obdobju vojne zelo velika. Potrjevanje občutka neranljivosti in nadzorovanje sočloveka pomembno vpliva na moralo vsakega posameznega vojaka in s tem tudi na njegovo okolico. Vojak s posilstvom dokazuje sebi in svojim kolegom, da je sposoben bojevanja in maščevanja sovražniku, pa čeprav le posredno prek civilnega dela prebivalstva. Krepitev samozavesti enote se prične pri posameznemu vojaku in se prenaša na celotno vojaško enoto. Občutek obvladovanja in podreditve civilnega dela sovražnikovega prebivalstva potrjuje moč, ki je potrebna za samozavest in nadaljne bojevanje. Posilstvo je element, s katerim si vojak pridobi in potrdi občutek moči in nepremagljivosti. Žrtev posilstva mora priznati vojaku premoč in

mu prepustiti svoje dostojanstvo. Svojo drugo hipotezo ki pravi, da vojak s posilstvom dokazuje svojo premoč sebi, svojim kolegom in žrtvi, potrjujem.

Tretjo hipotezo, ki pravi, da se je pravna zaščita žrtev posilstva natančneje izoblikovala po končani vojni na ozemlju bivše Jugoslavije leta 1995 in genocidu v Ruandi leta 1994, lahko tudi potrdim. Posilstvo v vojni, je v začetku 90-tih let prejšnjega stoletja, postalo resneje obravnavan vojni zločin. Označeno je kot hudodelstvo zoper človečnost in v določenih okoliščinah tudi kot genocidno dejanje. Sama pravna prepoved posiljevanja v vojnah pa seveda ni dovolj. Potrebna je kategorizacija zločina. Le ta omogoča tudi jasno dodelitev kazni. Dokler posilstvo v mednarodnih pravnih aktih ni bilo opredeljeno kot hudodelstvo zoper človečnost in genocidno dejanje, je bila možnost spodbijanja obtožbe velika.

Primerov posilstev med vojno ne bomo mogli nikoli popolnoma preprečiti. Pomemben pa je že vsak korak, ki je storjen za preventivo in omilitev njihovih posledic.. Ozaveščanje ljudi, da tudi sami lahko postanejo žrtev posilstva, je pomembno. Z izobraževanjem in seznanjanjem z možnostmi obrambe, ki se jih v takem primeru žrtve lahko poslužijo (npr orožje), ter s takojšnjim iskanjem zdravniške pomoči, lahko tako dejanje celo preprečimo, oz. vsaj omilimo njegove posledice. Razvoj tehnologije nam omogoča dokazovanje krivde posiljevalcu na vedno več načinov (vzorci DNK). Namernih okužb s spolnimi boleznimi žal ne moremo preprečiti oz. ozdraviti, lahko pa omogočimo žrtvam, da svoje breme lažje sprejmejo in z njihovim ozaveščanjem preprečimo, da bi okužile svoje bližnje. Posilstvo torej ostaja eno izmed orožij vojne, ki ga vojaki uporabljajo že od samega začetka bojevanja, vse do danes. Boj proti takemu načinu vojskovanja, po mojem mnenju, ne bo nikoli končan, lahko pa, kot že rečeno, z ozaveščanjem potencialnih žrtev, zmanjšamo posledice takih okrutnih dejanj..

8. LITERATURA

1. Aasha Mehreen Amin, Lavina Ambreen Ahmed in Shamim Ahsan (2001): Tales of Endurance and Courage, <http://www.drishtipat.org/1971/war-aasha.html> (10.1.2005)
2. Amnesty International USA (2000): Stop Violence Against Women - Rape as a Tool of War: A Fact Sheet, <http://www.amnestyusa.org/stopviolence/factsheets/rapeinwartime.html> (17.11.2004)
3. A National Center for PTSD Fact Sheet (2003): Rape of Women in a War Zone, http://www.ncptsd.org/facts/specific/fs_kosovo.html (6.9.2004)
4. Ball, Howard (1999): Prosecuting War Crimes and Genocide, University Press of Kansas, Kansas
5. Bennett, René (2003): The Correlation Between Conflict and the Spread of HIV/AIDS to Women: A Case Study of the Rwandan Genocide, http://www.sit-edu-geneva.ch/conflicthiv_and.htm (15.11.2004)
6. Bjelić, I. Dušan in Savić, Obrad (2002): Balkan as metaphor; between globalisation and fragmentation, The MIT Press Cambridge, Massachusetts, London
7. Blaskowski, Julie K. (2003): The Role of Intercultural Communication in Psychosocial Rehabilitation: Interactions between Mental Health Professionals and Survivors of Sexual Violence Inflicted during the War in the Former Yugoslavia, http://www.sit-edu-geneva.ch/Intercultural_communicat.htm (16.11.2004)
8. Brownmiller, Susan (1988): Proti naši volji: Moški, ženske in posilstvo, Knjižnica revolucionarne teorije: Univerzitetna konferenca ZSMS, Ljubljana
9. Bučar Bojko, Šabič Zlatko in Brglez Milan (2000): Navodila za pisanje seminarske naloge in diplomska dela, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
10. Carlson, Eric Stener (1997): Sexual assault on men in war, Lancet; 1/11/97, Vol. 349 Issue 9045
11. D'Costa, Bina (2002): War Babies: The question of national honour, http://www.drishtipat.org/1971/docs/warbabies_bina.pdf (10.1.2005)

12. D'Costa, Bina (2003): Women of 1971, <http://www.drishtipat.org/1971/overview2.html> (10.1.2005)
13. Djilas, Milovan (1962): Conversation with Stalin, Harcourt, Brace & World, Inc., New York
14. Doyal, Lesley (1995): What makes women sick, Macmillan press LTD, London in Hampshire
15. Drakulić Slavenka (2002): Kot da me ni, ALEPH/76, Ljubljana
16. Drakulić Slavenka (2004): They Would Never Hurt a Fly; War Criminals on Trial in The Hague, Abacus, London
17. Društvo za Združene narode za Slovenijo (1996): Človekove pravice: Zbirka mednarodnih dokumentov. Univerzalni dokumenti, Ljubljana
18. Družinska enciklopedija Guinness (1996), Slovenska knjiga, Ljubljana
19. Dunajska deklaracija (1993), Svetovna konferenca o človekovih pravicah, ZN, [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/A.CONF.157.23.En?OpenDocument) (23.11.2004)
20. Elkaim, Arlette (1971): Russelovo sodišče, Državna založba Slovenije, Ljubljana
21. Enciklopedija Slovenije (2000), 14. zvezek U-We, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana
22. Gardam, Julie (1998): International Review of the Red Cross no 324, <http://www.icrc.org/Web/Eng/siteeng0.nsf/iwpList/FF13FAC9B9F85505C1256B66005C4356> (17.11.2004)
23. Gilboa, Dahlia: Mass Rape: War on Women, <http://www.scrippscol.edu/~home/nrachlin/www/hate/Dahlia.html> (12.10.2004)
24. Goldstein S., Joshua (2001): War and Gender: How Gender Shapes the War System and Vice Versa, Cambridge University Press
25. Goodwin, Jan (1994): Price of Honour, Warner Books, London
26. Gutman, Roy (1993): Svedok genocida, Durieux, Zagreb
27. Haralambos Michael, Holborn Martin, ur. (1999): Sociologija; Teme in pogledi, DZS
28. Hünermann Christoph, ur. (1998): Kronika 20. stoletja 1990-1999, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana

29. IMADE (1993): Volume 6, T-Z, Brassey's (US), INC, Washington, New York
30. International Aleirt (1999): Rape and other forms of violence against women, <http://www.db.idpproject.org/Sites/idpSurvey.nsf/wViewCountries/C2A4BA2B552162A8C125697C00475DEA> (15.11.2004)
31. Jacobs Susie, Ruth Jacobson, Jennifer Marchbank, ur. (2000): States of Conflict; Gender, Violence and Resistance, Zed Books Ltd, London-New York
32. Jelušič Ljubica, Pešec Mojca, ur. (2002): Seksizem v vojaški uniformi, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana
33. Jogan, Savin (1997): Mednarodno vojno (humanitarno) pravo, Center vojaških šol Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije, Ljubljana
34. Kašič Biljana (2001): The Aesthetic of the Victim within the Discourse of War. V Slapšak, Svetlana (ur.) War Discourse Women's Discourse: Essays and Case-Studies From Yugoslavia and Russia, 272-280, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Topos in Študentska založba Scripta, Ljubljana, letnik II, št. 1-2
35. Kazenski zakonik Republike Slovenije, http://www2.gov.si/zak/Zak_vel.nsf/067cd1764ec38042c12565da002f2781/a1675736157f9c0ec1256628002fda68?OpenDocument (28.12.2004)
36. Kesić, Vesna (2001): The Status of Rape as a War Crime in International Law: Changes Introduced After the Wars in the Former Yugoslavija and Rwanda, http://www.seeline-project.net/status_rape.htm (7.9.2004)
37. Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida (9.12. 1948), <http://www.hrweb.org/legal/genocide.html> (7.1.2005)
38. Kozmik, Vera, ur. (1999): Kako se spopasti s spolnim nadlegovanjem na delovnem mestu, Vlada RS, Urad za žensko politiko, Ljubljana
39. Kurtz Lester, Turpin Jennifer, ur. (1999): Encyclopedia of Violence, Peace, Conflict, Volume 1 A-E, Volume 2 F-Pe, Volume 3 Po-Z, Academic Press
40. Laban Hinton, Alexander (2002): Genocide: An Anthropological Reader, Blackwell Publishers, Oxford
41. Lah, Borivoj – Boris (1975): Prva slovenska artilerijska brigada, Knjižnica NOV in POS, Ljubljana

42. Leksikon Cankarjeve založbe (1986): Morala in etika, Cankarjeva založba, Ljubljana
43. Lewis R., James, ur. (2001): The Human Rights Encyclopedia, Volume 3, Sharpe Reference
44. Lindsey, Charlotte (2001): Women facing war, Internal Committee of the Red Cross, Geneva
45. McCormack L.H., Simpson J.Gerry (1997): The Law of War Crimes: National and International Approaches, Kluwer Law International, Hague
46. Natek, Karel in Marjeta (1999): Države sveta 2000, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana
47. McDougall, J. Gay (1998): Contemporary forms of slavery: Systematic rape, sexual slavery and slavery-like practices during armed conflict, Commission on human rights, <http://www.hri.ca/fortherecord1998/documentation/commission/II> (13.10.2004)
48. Murgel, Jasna (2003): Človek v mednarodnem pravu, Comet, Maribor
49. Neill, Kevin Gerard (2000): Duty, Honor, Rape: Sexual Assault Against Women During War, [http://www.iiav.nl/eazines/web/journalofinternationalwomensstudies/vol2\(2000\)nr1\(nov\)/bridgew/duty.htm](http://www.iiav.nl/eazines/web/journalofinternationalwomensstudies/vol2(2000)nr1(nov)/bridgew/duty.htm) (17.11.2004)
50. New PHR Report: Rape as a Crime of War – A Medical Perspective, http://www.phrusa.org/research/health_effects/humrape.html (3.9.2004)
51. Nietzsche, Friederich (1984): Tako je govoril Zaratustra, Slovenska matica, Ljubljana
52. Nikolić-Ristanović, Vesna (2001): From Sisterhood to Non-Recognition: Instrumentalization of Women's Suffering in the War in the former Yugoslavia. V Slapšak, Svetlana (ur.) War Discourse Women's Discourse: Essays and Case-Studies From Yugoslavia and Russia, 117-133, Fakulteta za podiplomski humanistični študij, Topos in Študentska založba Scripta, Ljubljana, letnik II, št. 1-2
53. Nowrojee, Binaifer (1996): Human Rights Watch/Africa Shattered lives, <http://www.hrw.org/reports/1996/Rwanda.htm> (16.11.2004)

54. O'Kane Maggie (1993): A public show in the sniper season
<http://www.guardian.co.uk/yugo/article/0,2763,712896,00.html> (11.1.2005)
55. Primorac, Igor (2002): Etika in seks, Knjižna zbirka Krt, Ljubljana
56. Resolucija VS številka 827, 25.5.1993, Zagorc Dean, ur. (2001), str. 253-254,
Društvo Amnesty International Slovenije, Ljubljana
57. Resolucija VS številka 955, 8.11.1994, Zagorc Dean, ur. (2001), str. 269-270,
Društvo Amnesty International Slovenije, Ljubljana
58. Rimski statut mednarodnega kazenskega sodišča (17.7.1998),
http://www2.gov.si/zak/zak_vel.nsf/zakposop/2001-02-0084?OpenDocument
(3.1.2005)
59. Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča in drugi dokumenti z uvodnimi
pojasnili, Zagorc Dean, ur. (2001), str. 303-374, Društvo Amnesty International
Slovenije, Ljubljana
60. Ryan, Cornelius (1970): Bitka za Berlin, Založba obzorja Maribor
61. Roberts, Chaty (1989): Women and Rape, Sex and sexuality: a thematic
dictionary of quotations, Cassell Publishers Limited, London
62. Seifert, Ruth (1992): War and Rape, Women's International League for Peace and
Freedom, <http://www.wilpf.int.ch/publications/1992ruthseifert.htm> (5.11.2004)
63. Shanks, Leslie and Schull J. Michael (2000): Rape in war: the humanitarian
response, Canadian Medical Association or its licensors,
<http://www.artsenzongrenzen.nl/userimg/pdf/rape/pdf> (8.10.2004)
64. Skjelsbaek, Inger (2001): Sexual Violence in the Conflicts in Ex-Yugoslavia. V
Slapšak, Svetlana (ur.) War Discourse Women's Discourse: Essays and Case-
Studies From Yugoslavia and Russia, 117-133, Fakulteta za podiplomski
humanistični študij, Topos in Študentska založba Scripta, Ljubljana, letnik II, št.
1-2
65. Sruck, Vlado (1999): Leksikon morale in etike, Ekonomsko-poslovna fakulteta,
Maribor
66. Statut mednarodnega kazenskega sodišča za nekdanjo Jugoslavijo 25.5.1993,
Zagorc Dean, ur. (2001), str. 255-268, Društvo Amnesty International Slovenije,
Ljubljana

67. Statut mednarodnega kazenskega sodišča za Ruando 8. 11.1994, Zagorc Dean, ur. (2001), str. 271-284, Društvo Amnesty International Slovenije, Ljubljana
68. Swiss, Shana (1993): Rape as a Crime of War – A Medical Perspective, Physicians for Human Rights, http://www.phrusa.org/research/health_effects/humrape.html (3.9.2004)
69. Thomas, Dorothy (1994): Rape in War: Challenging the Tradition of Impunity, <http://www.hrw.org/women/docs/rapeinwar.htm> (19.11.2004)
70. Turshen Meredith, Twagiramariya Clotilde (1998): What Women Do in Wartime, Zed Books Ltd, London-New York
71. Veliki splošni leksikon v osmih knjigah (1998), DZS, Ljubljana
72. Vlachova, Marie in Biason, Lea (2004): Women in an Insecure World; A Handbook on Violence Against Women, Geneva Centre for tuh Democratic Control of ArmeF Forces
73. Weissbradt, David (2001): International Human Law; Law, Policy and Process, Anderson Publishing Co., Cincinnati, Ohio
74. Zagorc, Dean (2003): Rimski statut Mednarodnega kazenskega sodišča in drugi dokumenti z uvodnimi pojasnili, Druga, spremenjena in dopolnjena izdaja, Društvo Amnesty International Slovenije, Ljubljana
75. 4. Ženevska konvencija: Ženevska konvencija za zaščito civilnih oseb med vojno (12.8.1949), Zbirka mednarodnih dokumentov, II. Del – univerzalni dokumenti, str. 720-780, Društvo za ZN za RS, Ljubljana 1996
76. I. Dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam (8.6.1977): Zaščita žrtev meddržavnih oboroženih spopadov, <http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/f6c8b9fee14a77fdc125641e0052b079?OpenDocument> (17.11.2004)
77. II. Dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam (8.6.1977): Zaščita žrtev nemedržavnih oboroženih spopadov, <http://www.icrc.org/ihl.nsf/7c4d08d9b287a42141256739003e636b/f6c8b9fee14a77fdc125641e0052b545?OpenDocument> (17.11.2004)